

საქართველო

№ 26.

10 სექტემბერი, 1922 წელი.

№ 26.

საქართველო

გაერთიანებული საქართველო

ბოლშევიკური საქართველო ეროვნული მთლიანობის კერათ გადაიქცა. არასოდეს ქართველ ხალხს არ უგრძნია ასე მწვავეთ მოსკოვის უღელი, არასოდეს მის გულში არ დაბუდებულა ასეთი შეურიგებელი პტრობა ჩრდილოეთის მეზობლისადმი, არასოდეს მისი ყველა სოციალური კლასები და ჯგუფები არ გაერთიანებულან ამ რიგათ ერთი გრძობით და მისწრაფებით, როგორც დღეს.

ეს არ არის რასაკვირველია ბოლშევიკების წყალობა. პირიქით ეს ხდება მათ წინააღმდეგ, წინააღმდეგ მათი სურვილისა და მისწრაფებისა. ეს ხდება მათ შესამუსრათ ოთხიდან მოსაცილებლათ. ამბობენ არ არის ბოროტება, რომელსაც დადებითი მხარეც არ ქონდესო. ბოლშევიკების შემოსევას რუსის ჯარით ჩვენში მოცვა ეს კონსოლიდაცია ეროვნული სხეულის, ეს შეგნება ერის მიერ თავის მთლიანი სახის, თავის ორგანიული კავშირის, ამით რასაკვირველია არ მოსპობილა კლასიური განაწილება საზოგადოების. და არა თუ არ მოსპობილა, გაძლიერდა კიდევ. მოსკოვის აგენტები ყველგან და ყოველთვის აკეთებენ წინააღმდეგ იმისა, რასაც ქადაგებენ. მათმა კომუნამ—ესე იგი თანასწორობის იდეამ მათ ხელში მოიტანა არა თანასწორობა, არამედ კლასთა კიდევ უფრო

დაშორება და მათ შორის უფსკრულის გაღრმავება. ბურჟუაზიის უარმყოფელნი, მათი დიზიკურათ და არა მარტო ეკონომიურათ მოსპობის მოციქულნი დღეს ქმნიან განსაკუთრებით პოზიურ, არა ჩვეულებრივ ნიდაგს ახალ სოც-ბურჟუების წარმოშობის, უაღრეს სპეკულიაციის გაძლიერების და კაპიტალის პირველყოფილ დაგროვების გმირთა თარეშისათვის.

ეს პროცესი ბურჟუაზიის გაძლიერების თავისთავათ აუცილებელი იყო. ბურჟუაზიულ რევოლიუციას, რომელმაც ფეოდალიზმის ნაშთები აღმოფხვრა, სწორეთ ბურჟუაზიისათვის უნდა გადაეშალა წინ ფართე ასპარეზი. და ჩვენ მათ დაშვებას კი არ ვუსაყვედურებთ ბოლშევიკებს, არამედ იმას, რომ ბურჟუაზია ფრთავაშლილია ჩვენში, მაშინ როდესაც ხალხი ბოროკილადებული გმინავს უუფლებობის და თვითნებობის მძიმე უღელ ქვეშ. ხალხისა და პროლეტარიატის, ამ რევოლიუციის მთავარი ძალის და საზოგადოების განახლისების მთავარი შემომქმედის, ასეთ არასასურველ პირობებში ჩაყენება—აი რა მოცვა იმ სიგიჟის ტაქტიკას, იმ მოლაღატეობას, რომელიც ჩაიდინეს კომუნისტკომისრებმა რუსეთშიაც და განსაკუთრებით ჩვენში აი რა არის შეუწყნარებელი და მიუტოვებელი.

დემოკრატიული პოლიტიკა საქართველოს მთავრობის, რომელიც მიმართული იყო ბურ-

ქუაჩის განვითარების და გაძლიერების აუცილებელ პროცესში ხალხის ფართო მასების, და განსაკუთრებით პროლეტარიატის ინტერესების დაცვისაკენ, რომელიც ცდილობდა ეს აუცილებელი ეტაპი საზოგადოებრივ განვითარების, ეს გზა მისი გავეროპილების, რაც შეიძლება ნაკლებ მტკივნეული ყოფილიყო ხალხისთვის—დღეს დამარხული და უარყოფილია. თავის ხელისუფლების შესარჩენათ და პირადი, ჯგუფობრივი და ამიტომ ანტიხალხური ინტერესების დასაცველათ, ტანჯვაწამების ცეცხლს უდებენ დღეს მთელ დღეს ხალხს, ახშობენ და სთრგუნავენ მის დემოკრატიულ სულისკვთებას, მის რევოლუციურ აღმაფრენას.

თავაშვებული ბურჟუაზია—აღვირ-ახსნილი სპეკულიანტები და ხელფეხშეკრული მშრომელი ხალხი, აი ბოლშევიკების მოღვაწეობის რეალური სურათი.

მაგრამ ეს მოსკოვის აგენტები და საქართველოს შერცხვენილი, უღირსი ნაშიერნი, წარმოადგენენ არა მარტო ანტიდემოკრატიულ, არამედ იმავე დროს ანტინაციონალურ ძალას. და ეს არა იმიტომ, რომ დღეს ერი—ეს დემოკრატია და მის წინააღმდეგ ბრძოლა—ერთან ბრძოლაა.

არა, მოსკოვის აგენტები—საერთოთ ებრძვიან ყველაფერ ქართულს. მათ რომ თუნდ უხეში სახით და უმსგავსო ფორმით, როგორც ეს ხდება რუსეთში, შეექმნათ ადგილობრივი ბურჟუაზიის ძლიერი კლასი, შეიძლება ამით ერთგვარ დროებით დამცველს და მფარველს მაინც მოიპოვებდნენ, როგორც ეს მოიპოვა დღეს მოსკოვის კომისრებმა, რომელთაც ცველაზე ენერგიულათ ესარჩლება დღეს ეს გამდიდრებული სოვ-ბური, ეს მოქიფე და ხალხის მქარცველი, ეს ახალი ეკონომიური პოლიტიკის მახინჯი წარმომადგენელი.

რუსეთში კომუნიზმი სტოვებს ამიტომ თავის ძველ ბაზას, თავს ანებებს მუშათა და გლეხთა შეუგნებელ მასებზე დაჯდომას და ახალ სოციალურ წრეს, სოვბურებს უკავშირებს თავის ბედის მომავალს. ეს დღეს ყველაზე თვალსაჩინო პროცესია რუსეთის სინამდვილის, რომელიც ხვალ-ზევ შეიძლება სავსებით დამთავრებული და ნიღბ აუფარებელი წარმოსდგეს ჩვენს წინაშე. ხოლო დღეს ის «ახალ ეკონომიურ პოლიტიკის», «დროებით უკანდა-

ხვეის» ტაქტიკას და სხვ. ასეთ მორცხვ ფრანგებს ეფარება უკან ფრთხილათ და ჩუმათ.

და თვით საქართველოს დაპყრობის აქტიც იმ ახალი «სოვბურის ინტერესების» დასაცველათ იყო წარმოებული და არა «კომუნიზმის» სასახელოთ, როგორც ამას ქადაგებდნენ ბოლშევიკები. მაგრამ სწორეთ ამიტომ, საქართველო ვერ მისცემს ბოლშევიკებს ვერც იმის იმედს, რომ მათ თუნდ ახალ სოვბურებში გაუქნდებთ მომხრე და მოამაგე. მათი უცხო ძალით შემოსვლა—ეს უკვე უცხო «სოვბურებისთვის» მუშაობაა. საქართველოს რევკომის ეკონომიური პოლიტიკა—ეს მოსკოვის კოლონალური პოლიტიკაა, ეს ემის მუშაობა ბატონის სასარგებლოთ.

საქართველოში თარეშობს სოვბური და ზეიმობს სპეკულიაცია, მაგრამ ესაა ზეიმი და თარეშში უცხოელის, გარედან მოსულის, იმ ჯარს შემოცოლილი ელემენტების, რომელსაც ქართველი მოღალატენი მოუძღოდნენ. საერთო «ენეშტორგია», საერთო საგარეო ვაჭრობა, რომელიც პირველყოვლისა იქნა განხორციელებული ოკუპანტების მიერ, წინადადება მალე ფულის ნიშნების გაერთიანების—ცოველივე ეს მომასწავებელია ამ ურჯევი და უტყუარი ტენდენციის,—რომელიც ორი სიტყვით გამოიხატება: საქართველო პურია რუსეთის სპეკულიანტების, უცხოეთიდან მოცვანილი და შემოჩენილი ელემენტების.

ანტიეროვნულ პოლიტიკის ლოლიკა მლითხვოდა სწორეთ ამ ელემენტებზე დაჯდომას და მათ გაძლიერებას. და აი ჩვენ ვხედავთ, რომ სომეხი, რუსი—ებრაელი სპეკულიანტი გაბატონებულია ქართველ ხალხზე განსაკუთრებით ეს სჩანს თფილისსა და ბათუმში. კლასიურ წინააღმდეგობას ამით ეროვნული სახე ეძლევა და კლასობრივი ბრძოლა თავისთავათ იღებს ეროვნულ ბრძოლის ხასიათს.

და რა გასაკვირველია, რომ ასეთ ნიადაგზე წარმოიშვა მთლიანი ფრონტი ქართველი ხალხის; ერი იქცა ერთ მთლიან, განუტყელ ორგანიზმათ, და მუშათა დემოკრატია, ეს თავისთავათ ინტერნაციონალური ძალა, გამოდის ეროვნულ რაღში როგორც მთელი ერის წინამძღოლი, მისი კირისა და ვარამის გამზარებელი და მალამოს დამდები.

და როგორიც უნდა იყოს შეხლა-შემოხლა

ქართველ პარტიათა შორის, როგორც უნდა იცოს სურვილი თავის პოლიტიკურ მიმდინარეობისთვის უპირატესობის მოპოვების—თავის მეთოდის და მსოფლმხედველობის გავლენის გაძლიერების, ცხადია იგი ამ დიად ისტორიულ დროშას ვერ გადაუხვევს, იგი ჯგუფობრივ კინკლაობის ფარგალს ვერ გასცდება, და ფართე საზოგადოებრივ ხასიათს ვერ მიიღებს. და ვინც ასეთ კინკლაობას სერიოზულად გამოუდგება, იგი მხოლოდ თავის უსუსურობას დამტკიცებს და «თავის საქმეს» დაასამარებს, ქართველი ხალხი მათ ამას აქტივში არ ჩაუწერს.

ერს დღეს განთავისუფლება ესაჭიროება, ისე, როგორც ჰაერი სასუნთქავათ და ნიადაგი საარსებოთ. მხოლოდ ამის მოპოვების შემდეგ მოხდება შინაგან კლასიურ წინააღმდეგობათა გადაშლა და მოპირდაპირე ძალთა შეჯახება, ესე იგი დაიწყება ერის შიგნი ისტოველმეოფელი ბრძოლა, რომელიც თავდება ერის პროგრესის და უკეთეს მომავლის გამოქვიდვის. დღეს კი განსხვავება კლასთა შორის, მიუხედავთ მისი სიღრმისა და სიფართოვისა, ამ საერთო და ცველასათვის საჭირობოროტო საკითხით დაფარულია, ამ საერთო მიზნით უკან ჩამოყენებულია, ვინაიდან თვით კლასიური ინტერესი თვითთვის ერის შიგნი—მუშის, გლეხის, მრეწველის, მოითხოვს ერთს: უცხო უღელის თავიდან მოშორებას.

ქართველ ერს აქვს დიდი წარსული, უზომო რევოლიუციური ენერგია და გაღვიძებული ისტოველი ინტერესი დემოკრატიული, კულტურულ ცხოვრების წარმოების. მას აქვს უნარი თვითარსებობის! რევოლიუციის ქარტეხილში დამარხა მან მორჩილების და მონობის უკანასკნელი ნაშთები, ასი წლის «განცხრომით» ცხოვრებაში შეძენილი. და იგი ამიერიდან სხვას ვერ დაემონება. ან თავისუფლება, ან სიკვდილი, ასეთია დილემა და ჩვენ გვწამს, რომ სიკვდილი არ გვიწერია.

ბის ისტორიას ამ ომის მსგავსი არა უნახავს რა. მთელი დედამიწის მცხოვრებთა რიცხვიდან (1.744.300.000), ამ ომში მონაწილე ქვეყნების მცხოვრებთა რიცხვი შეადგენს 1.550.500.000; გერმანიის კოალიციას, რომელიც ოთხი სახელმწიფოდან შესდგებოდა, ოფიციალურათ ომი გამოუცხადა 30-მა დიდმა და პატარა სახელმწიფომ. მართალია, ამ 30 სახელმწიფოდან იარაღით ხელში მხოლოდ 12 ებრძოდა გერმანიას და მის მოკავშირეებს (ხოლო დანარჩენები დაკმაოვილდნ თავიანთ ქვეყნებში გერმანელთა ქონების დატაცებით და გერმანიასთან წინეთ დადებულ ხელშეკრულების გაბათილებით), მაგრამ ომის ბედობლით ყველანი დაინტერესებული იყვნენ და შეძლების და გვართ ხელს უწყობდნ ანტანტის გამარჯვებას. ამნაირათ ამ ომში ჩაბმული აღმოჩნდა მცირე გამოკლებით მთელი მსოფლიო. აშკარაა, რომ ასეთი მასშტაბის ომი თავის გავლენის გარეშე არ დატოვებდა არც ორიოდ ნეიტრალ სახელმწიფოს. ამ უსაშინელესმა ომმა დაარღვია მსოფლიო მეურნეობის მთლიანობა, რომელიც ამ 40-50 წლის ეკონომიურ-კულტურულმა განვითარებამ წარმოშვა. მაგრამ კარჩაეტილი ცხოვრება დღეს არც ერთ სახელმწიფოს არ შეუძლია, სამუდამოთ წავიდა ის დრო, როდესაც თვითვეული ქვეყანა, —და ხშირათ ერთი ქვეყნის თვითვეული კუთხეებიც,—თავისი საკუთარი ეკონომიური და კულტურული ცხოვრებით კმაოფილდებოდა; მსოფლიოს დღევანდელი მეურნეობა ერთ მთელს წარმოადგენს და შეუძლებელია რომელიმე ერთი ნაწილის დაზიანებამ მთელი სხეულში არკოვოს გამოძახილი. ამ ომმა კი დააზიანა და განადგურა მსოფლიო მეურნეობის უდიდესი ნაწილი და მის მიერ გამოწვეული ტკივილები საშინელ ტანჯვას აყენებს მთელ კაცობრიობას.

მართალია, სანამ ზარბაზნების ქექა-ქუხილი მსოფლიოს ატრუებდა, ომის გარეშე ნეიტრალური და ზოგი ომის მონაწილე სახელმწიფოები თავს ბედნიერათ გრძობდნ და ელვისებურის სისწრაფით მდიდრდებოდნ, მაგრამ გათავდა თუ არა ომი, ამ ქვეყნების განცხრომასაც საზღვარი დაედო, კიდევ მეტი: განცხრომა საშინელმა საფრთხემ შესცვალა: მთელი მსოფლიო უმაგალითო ეკონომიურმა კრიზისმა მოიცო.

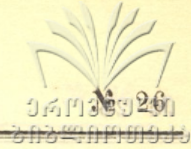
F 11814

ომის ეკონომიური შედეგები.

მსოფლიო კრიზისი.

ევროპის უკანასკნელ დიდი ომის შედეგებმა თავისი საშინელებით ყველა წინანდელ ომებს გადააქარბა; არც გასაკვირველია. კაცობრიო-

როგორც მოსალოდნელი იყო, თავდაპირველათ კრიზისმა იჩინა თავი ეკონომიურათ უფრო ძლიერ და მდიდარ სახელმწიფოებში—იაპონიაში, ჩრდილოეთ ამერიკის შეერთებულ შტატებში და ინგლისში; თუმცა სამივე უკანასკნელნი ომში აქტიურ მონაწილეობას იღებდა, მაგრამ მათთვის ომს საგრძნობი ზარალი არ მიუყენებია, პირიქით იაპონია და ჩრდილოეთ ამერიკის შტატები ომის განმავლობაში საზღვარით გამდიდრდნენ, და მხოლოდ ინგლისი დაზარალდა, მაგრამ შედარებით ძალიან ცოტა.

ომის განმავლობაში იაპონიის წარმოებამ საზღაპრო აყვავება იგემა; 1915-დან 1919 წლამდე მან უცხოეთში გაიტანა 1.100 მილიონ იენის¹⁾ საქონლით უფრო მეტი, ვინემ უცხოეთიდან თავის ქვეყანაში შეიტანა; მისი ოქროს ფონდი ომის დიწყებისას 376 მილიონ იენს უდრიდა, ხოლო 1919 წელში კი 2.059 მილიონამდე²⁾ ავიდა. დიდძალი ფულის დაგროვებამ და ბანკების მიერ საანგარიშო პროცენტის დაკლებამ ერთი მხრივ ხელი შეუწყო წარმოების სწრაფ განვითარებას, ხოლო მეორეს მხრივ სპეკულიაციისათვის ხელსაყრელი პირობები შექმნა. ფასების შეუწყვეტელი ზრდით გათამამებული ვაჭრები არ აჩქარებდნენ საქონლის გაყიდვას, პირიქით, ფასების კიდევ უფრო გაზრდის მოლოდინში თავიანთ საწყობებში აგროვებდნენ საქონელს და დიდ მოგებებზე ოცნებობდნენ; 1919 წლის იენისში საწყობებში დაგროვილ საქონლის ღირებულება 646 მილიონ იენს უდრიდა, 1920 წლის იანვარში 765 მილიონს, ხოლო მარტში კი 1.091 მილიონამდე ავიდა³⁾.

მაგრამ დიდი მოგების უსაზღვრო მადით შეპყრობილ სპეკულიანტებს ანგარიში არ გაუმართლდა; ფასების ზრდას აქვს თავისი საზღვარი, რომლის იქეთ სულ წინააღმდეგი მოვლენა იწყება. ბაზარზე საქონლის ფასები დამოკიდებულია მოთხოვნილება—მიწოდებაზე; თუ საქონლის მოთხოვნილება სუარბობს მის მიწოდებას, საქონლის ფასი ზევით მიდის, პირიქით—ფასები ეცემა, როდესაც მისი მოთხოვნილება მიწოდებაზე ნაკლებია.

1) იაპონური იენი უდრის ოქროზე 97 კაპიკს.
 2) პრიც-დოკუმენტი ს. ო. შაგარსკი „მეცელუნაროდნი ეკონომიჩესკია პრობლემი“, გვ. 53.
 3) იქვე, გვ. 53.

იაპონიამ, როგორც ზევით დავინახეთ, უკანასკნელ წლებში დიდძალი საქონელი დააგროვა და სწორედ ამ დროს ბაზარზე საქონლის მოთხოვნილება შემცირდა. საქონლის მოთხოვნილების შემცირებაზე გადამჭრელი გავლენა იქონია ერთი მხრივ ევროპის მეომარ სახელმწიფოების გალატაკებამ და მათი მყიდველობითი უნარის ძალზე დაცემამ, ხოლო მეორე მხრივ იაპონიის ფულის მაღალმა კურსმა. ამ გარემოებამ გამოიწვია ის, რომ იაპონიის საქონლის გატანამ იკლო: თუ მას წინა წლების განმავლობაში გაცილებით უფრო მეტი საქონელი გაქონდა სხვა ქვეყნებში, ვინემ თავის ქვეყანაში შექონდა, ახლა უკვე წინააღმდეგმა მოვლენამ იჩინა თავი, და მის სავაჭრო ბალანსში მოგების ადგილი ზარალმა დაიკავა. დაიწყო ფასების ისეთივე სწრაფი დაცემა, როგორის სისწრაფითაც იგი ზევით იწევდა წინა წლების განმავლობაში. ფასების პირველი კატასტროფიული დაცემა იაპონურ აბრეშუმეულობას ხვთა წილათ, ხოლო აბრეშუმეულობას იაპონიის სავაჭრო ვაჭრობაში თითქმის პირველი ადგილი უკავია; 1920 წლის აპრილში ნიუიორკის ბაზარზე იაპონურ აბრეშუმის ფასი 16 დოლარიდან 9¹/₂ დოლარამდე¹⁾ დაეცა.

აბრეშუმეულობის ფასების დაცემას დაუყოვნებლივ მოყვა საზოგადოთ ცოველგვარ საქონლის ფასების დაცემა; ბაზარზე საშინელი პანიკა გამეფდა, საწყობებში მიმალული საქონელი ერთბაშათ გამოისროლეს ბაზარზე, რამაც ფასები კიდევ უფრო დაბლა დასწია. ვაჭრობის კრიზისს თან მოჰვა წარმოების კრიზისი; რაკი დამზადებული საქონელი არ სალდება და მისი ფასი დღითი დღე ეცემა, ექვს გარეშეა, უნდა გაქრეს ცოველგვარი ხალისი ახალი საქონლის დამზადების. ასე მოხდა იაპონიაშიც: დაშინებული მწარმოებელი შეუდგა წარმოების შემცირებას, ზოგმა საწარმოვო დაწესებულებამ სრულიად შეწყვიტა მუშაობა. კრიზისის დაწყებიდან პირველი ზუთი თვის განმავლობაში—აპრილიდან მაისამდე—უმუშევრად დარჩა 109.213 მუშა; ნოემბერში აბრეშუმეულობის ექსპორტიორთა კავშირმა, რომლის 3.047 წარმოებაში 304.021 კაცი მუშაობდა, დაადგინა წარმოების ორი თვით სრულიად შეჩერება.

1) დოლარი ჩრდ. ამერ. შეერთებულ შტატების ფულის ერთეულია და ოქროზე უდრის 1 შ. და 95 კაპ.

უმუშევრობამ საშიში ხასიათი მიიღო, უმუშევართა რიცხვი დღითი დღე იზრდებოდა და სამუშაო ხელფასს სცემდა, მუშათა წრეებს სიმშვილის საფრთხე მოეველინა. ამავე დროს ვაჭარმრეწველთა ზარალი 300 მილიონ იენამდე ავიდა და მათი მდგომარეობა პირდაპირ კატასტროფიული იყო, რომ მთავრობა არ მიშველებოდა და 250 მილიონი იენი არ მიეცა მათთვის სუბსიდიის სახით. მუშებს კი თავის გაჭირვება არცნე შეუმსუბუქა.

(შემდეგი იქნება)

ინ-ჰარი.

მემორანდუმი

საქართველოს რესპუბლიკის თანამედროვე მდგომარეობის შესახებ, წარდგენილი საქართველოს მთავრობის სახელით ერთა ლიგის საზოგადო კრებისათვის, რომელიც გაიხსნა ჟენევაში 4 სექტემბერს 1922 წელს.

იმ მომენტისათვის, როცა ერთა ლიგა მართავს საზოგადო კრებას ჟენევაში სათანადო კითხვების განსახილველად, საქართველოს მთავრობას საჭიროდ მიაჩნია ერთხელ კიდევ მიაქციოს მალალი ცრილობის ეურადღება საქართველოს მდგომარეობას და გააცნოს მას ფაქტები, რომელთაც ადგილი ჰქონდა ამ ქვეყანაში 1921 წელს სექტემბერში მომხდარ ლიგის საერთო კრებას შემდეგ:

დღიდან რუს ბოლშევიკურ ჯარების მიერ საქართველოს ოკუპაციისა, რომელიც მოხდა მიუხედავად მოსკოვის მთავრობის მიერ დადებულ ხელშეკრულებისა, ქართველი ხალხი შემთხვევას არ უშვებს ყოველი შესაძლებელი საშუალებით გამოაშკარავოს თავის წინააღმდეგობა ამ რეჟიმისადმი, რომელიც მას ძალადობის საშუალებით მოახვიეს თავს უცხო ძალებმა. დემონსტრაციებით, მანიფესტაციებით და გაფიცვებით მან მრავალჯერ გამოხატა თავისი მტრული განწყობილება ოკუპანტების მიმართ და თვალსაჩინო გახადა ერის ცველა კლასების და ყველა პოლიტიკური პარტიების გაერთიანება საბჭოთა რეჟიმის წინააღმდეგ. ზოგიერთ მხარეებში შეიარაღებულ გამოსვლებსაც ჰქონდა ადგილი. მაგალითად, სვანეთში ბრძოლამ ისეთი ხასიათი მიიღო, რომ წითელი

არმია იძულებული გახდა ხელი შეეშალა მისი დეპორტაციის და ეს მთიანი ნაწილი საქართველოსი თავისუფალი დარჩა. ამ დემონსტრაციების და შეიარაღებულ გამოსვლების ლოზუნგია — რუსის ჯარების გაგვანა საქართველოდან და დემოკრატიული რეჟიმის აღდგენა.

მხოლოდ და მხოლოდ ტერორის საშუალებით ახორციელებენ თავის ბატონობას თფილისში მოკალათებული მოსკოვის მოხელენი. ცოველგვარი თავისუფლება მოსკობილია. უფლება და მართლმსაჯულება ფეხქვეშ გათელილია. კანონი არსებობს მხოლოდ იმდენათ, რამდენათაც ის გამოსადეგია დამპყრობელისა და მისი აგენტების ინტერესებისათვის. ეგრეთ წოდებული საბჭოთა არჩევნები სინამდვილეში წარმოადგენს საოკუპაციო მართველობის მიერ თავისი ხალხის ზევიდან დანიშვნას. პროტესტის ცოველ აქტს ბარბაროსული ზომებით ახშობენ. უცხოელებისა და ქველ ბოროტნიშნობისაგან შემდგარი ჩეკა აწარმოებს ისეთ ტერორს, რომლის მსგავსი საქართველოს ისტორიას არ ახსოვს; რკინის გზის, ტრამვაის, სახელმწიფო საკუთრებათ გამოცხადებულ წარბოების და დაწესებულებების მუშებს; სხვადასხვა სახელმწიფო დაწესებულებების მოხელეებს ითხოვენ უბრალო იქვით, ან გადაჰყავთ რუსეთში, ვითომდა სამსახურის საჭიროებისათვის, ხოლო მათ მაგიერ უცხოელებს ნიშნავენ. ციხეები სავსეა ტუსალებით, რომელთაც თითქმის არავითარ სარჩოს არ აძლევენ და რომელნიც შიმშილის და ეპიდემიის მსხვერპლი ხდებიან. ერის საუკეთესო შვილები, დამუშავებელ კრების წევრები, ცნობილი ინტელიგენტები, ეროვნულ ჯარის აფიცრები, შეგნებული მუშები და გლეხები — ასეთია ტუსალების შემადგენლობა. უმეტესი ნაწილი ამათგან დატუსალებულია ოკუპაციის პირველ დღეებიდან, და დღემდე არ არა თუ სამართალში არიან მიცემული, არც რაიმე ბრალდება აქვთ წაყენებული.

ამაწლის 25 და 26 მაისს, საქართველოს დამოუკიდებლობის წლის თავზე, ხალხმა მოინდომა ამ ისტორიული დღის დღესასწაულობა მშვიდობიანი მანიფესტაციით. მაგრამ საოკუპაციო მთავრობამ ჯერ შეურაცკეო მათი ეროვნული გრძნობა იმით, რომ დაადგინა: დამოუკიდებლობის ნამდვილ დღეთ უნდა ჩაითვალოს 25 თებერვალი, ე. ი. რუსის წითელი ჯარის

საქართველოს დედა-ქალაქში, თფილისში შესვლის დღე და არა 26 მაისი და შემდეგ უმაგალითო ძალმომრეობას მიმართა: ყოველ თუნდ მცირე შეკრებილებას იარაღით ფანტავდენ, მშვიდობიან მცხოვრებლებს ტყვიით უმასპინძლებოდენ, ბომბებიც კი ესროლეს, რასაც მრავალი მსხვერპლი მოცვა—დაჭრილნი და დახოცილნი. დაჭერილებს სცემეს, ათრის და შემდეგ ჩეკას სარდადებში ჩაყარეს, საცა მათზე ხელახალ ძალმომრეობას ხმარობდენ.

იმავე დროს, როცა ასეთ ბარბაროსობას სჩადიან მცხოვრებთა მიმართ, სძარცვვენ, ახხრებენ და ანგრევენ ქვეყნის ავლადიდებს, საოკუპაციო მართველობას, რომელსაც არ სწამს არც ეროვნული სიმდიდრე არც ქვეყნის მომავალი, გააქვს რუსეთში ყოველივე, რის გატანაც შეიძლება, ფლანგავს ინდივიდუალურ და კოლექტიურ ქონებას.

ამგვართ, რუსეთის ხელისუფლების მიერ მოსასპობად განწირული საქართველოს სურათი დღეს სრულიად გამოცვლილია. ზოგიერთ პროვინციებში შიმშილი მძვინვარებს. თვით ბოლშევიკურ მართველობის მიერ შედგენილი მოხსენება აღიარებს, რომ დამშეულთა რიცხვი 250,000 კაცამდე აღწევს. ეპიდემიები თანდათან ფეხს იკიდებენ, სანიტარულ ზომებს კი არაფერ იღებს, მედიკამენტები არ მოიპოვება, რის გამო სნეულების მსხვერპლთა რიცხვი სისტემატიურათ მრავლდება.

ამსტერდამის სინდიკალურ ინტერნაციონალის დღევანდელმა, ბ. ბრაუნტალმა, რომელსაც მინდობილი ქონდა საქართველოსათვის წამლების მიწოდება, გამოაკვეცნა საქართველოდან დაბრუნებისას დღევანდელ საქართველოს სამწუხარო სურათი: «განადგურება, განადგურება, უნუგეშო განადგურება, ამბობს ის, აი შთაბეჭდილება, რომელსაც იღებს საქართველოში ჩასული კაცი. ქუჩები, სახლები, სახელმწიფო დაწესებულებების შენობები, ბინები, ავეჯი, მაგიდები, სკამები, ტანთსაცმელი, საცვლები, ფეხსაცმელები—ყველაფერი დანგრეული, დაფლეთილი, გაცვეთილი, გაოხრებული, განადგურებული.»

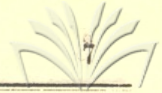
ბ. სერვი, ბელგიელი, რომელსაც სპეციალური მისია ქონდა მინდობილი საერთაშორისო კოაპერატივების მიერ საქართველოს კოაპერატივების წინაშე, თავის მოხსენებაში ას-

წერს უსაზღვრო სიდატაკეს, რომელიც საქართველოში მეფობს, და აღარებს ამ ქვეყნის მდგომარეობას ბელგიის იმ ხანას, როცა ეს უკანასკნელი გერმანელთა ოკუპაციის ქვეშ იმყოფებოდა.

ამგვართ, საქართველოს ოკუპაცია არის მოსკოვის რეჟიმის ბატონობა, ეროვნული და მატერიალური კულტურის განადგურება.

იმ თავით ბოლშევიკები შეეცადენ დავმალათ თავის ბოროტმოქმედება, შეთხზეს ზღაპარი, თითქოს საქართველოში შინაური რევოლიუცია მომხდარიღოს. მოსკოვმა ამდაგვართ ალაპარაკა საერთაშორისო კომუნისტური პრესა: მაგრამ სიმართლის დამალვა შეუძლებელი გახდა. ბ. ტროცკი თავის წიგნში, რომელიც საქართველოს წინააღმდეგაა მიმართული, და ბ. რადეკი თავის სიტყვაში სამი ინტერნაციონალების კრებაზე, იძულებული გახდენ აღეარებიათ, რომ საქართველო ნართლაც წითელმა არმიამ დაიპყრო. ესეც რომ არ ცოფილიყო მოსკოვის მთავრობის აგენტმა, რომელიც ოკუპაციის პირველ დღიდანვე საქართველოს «რევკომის» თავმჯდომარეთ დაინიშნა, ფ. მახარაძემ თავის მოხსენებაში რუსეთის კომუნისტურ პარტიის ცენტ. კომიტეტისადმი განაცხადა, რომ «როდესაც დაიწყო წითელი ჯარის შეტევა, ამ შეტევის მიზანსა და განზრახვაზე არც ერთმა იაჩეიკამ, წარმოდგინეთ, პარტიის არც ერთმა წევრმა საქართველოში არაფერი იცოდა და იჭვიც კი არ ქონდა. საქართველოში წითელი ჯარის შემოსვლამ და საბჭოთა ძალაუფლების გამოცხადებამ მიიღო აშკარა გარედან დაპყრობის ხასიათი, ვინაიდან შიგნით ამ დროს არაფერ არც კი ფიქრობდა აჯანჯების მოწყობაზე. საბჭოთა ხელისუფლების გამოცხადებისას საქართველოში არ აღმოჩნდა არც პარტიული იაჩეიკა, არც მეტი რომ არა ვთქვათ, პარტიის ცალკე წევრი, რომელსაც შეძლებოდა უფლების ორგანიზაციის მოწყობა, და ამ საქმეს ხელი მოკიდეს უმეტეს შემთხვევაში საუკეთესო ან და პირდაპირ ბოროტმოქმედმა ელემენტებმა.»

იმის დასამტკიცებლათ ევროპისათვის, თუ რამდენათ მტრულათაა განწყობილი ქართველი ხალხი ბოლშევიკურ რეჟიმისადმი, ეროვნულმა მთავრობამ ცველა პოლიტიკურ პარტიებთან შეთანხმებით რამოდენიმეჯერ მოითხოვა აღ-

საქართველო
საქართველოს
საქართველოს

გილობრივ საერთაშორისო საანკეტო კომისიის
გაგზავნა. ბოლოს და ბოლოს მოსკოვი 3 ინ-
ტერნაციონალის კრებაზე ბერლინში თავის
წარმომადგენლის პირით დასთანხმდა ეს კით-
ხვა განეხილა «9-თა კომისიას», მაგრამ თვისი
ჩვეულებისამებრ მან სიტყვა არ შეასრულა.

კანის, გენუის და ჰააგის კონფერენციებზე,
როცა იხილავდნ რუსეთის პრობლემას, აუცი-
ლებლათ უნდა შეხებოდნ საქართველოს სა-
კითხს, თუმცა ეს ქვეყანა არ იყო წარმოდგე-
ნილი ამ კონფერენციებზე, რადგან კანის კონ-
ფერენციის დადგენილების თანახმად ეს სახელ-
მწიფო აზიის სახელმწიფოთა რიგში ჩაირი-
ხეს. საქართველომ წარადგინა ამ კონფერენ-
ციაზე თავისი საჩივარი და პროტესტები თავი-
ვისი კანონიერი მთავრობის მემორანდუმის,
სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიათა დეკლარა-
ციების, ეკლესიის ხელმძღვანელის პროტესტის
სახით; ის აღწევდა თვალუფროს კონფერენციე-
ბის მუშაობას იმ იმედით, რომ განათლებული
ერები არ დასტოვებდნ უცურადღებოთ ბოლ-
შევიკების ბორტმოქმედებას და მოითხოვდნ
საქართველოდან რუსის ჯარების გაყვანას, რო-
გორც საბჭოთა მთავრობასთან ურთიერთობის
განახლების პირობას.

მოსკოვის მთავრობა თავის მხრით შეეცადა
რუსის დელეგაცია მიეღებინებია გენუის კონ-
ფერენციისთვის, როგორც საქართველოს წარ-
მომადგენელი. ამ ცდამ მიზანს ვერ მიაღწია;
კონფერენცია კანის დადგენილების ნიადაგზე
დარჩა. მაგრამ როცა სვანეთის აჯანყებას და
საოკუპაციო მართველობის მიერ მის წინააღმ-
დეგ მიღებულ რეპრესიულ ზომების გამო რუ-
სეთის საკითხის მცირე კომისიამ საქართველოს
ეროვნულ მთავრობის თხოვნით მიმართა რუ-
სეთის დელეგაციას, რათა ბოლო მოეღოთ სი-
სხლის ღვრისათვის, — ბ. ჩიჩერინმა კონფერენ-
ციისათვის გადაცემულ უტყუარ საბუთების
მიუხედავად უარყო ფაქტები და სიტყვა ბანზე
ააგდო: წამოაყენა ზოგადი საკითხი ცველა «ჩა-
გრული ერების» შესახებ და ბრალდება წაუ-
ყენა კონფერენციაზე დამსწრე სახელმწიფოებს,
თქვენ თვითონ დაპყრობილი გყავთ სხვა და
სხვა ერები.

შეკრულ რუსეთის დელეგაციამ გამართა კავ-
კასიის სიმდიდრეებით (ნავთით, შავი ქვით...)
ვაჭრობა კრედიტების მისაღებათ და ბოლშევი-
კურ ძალა-უფლების გასამაგრებლათ.

დღეს ცველასათვის ცხადი და აშკარაა კავ-
კასიის და საქართველოს დაპყრობა ჩადენილ
იქნა ამ ქვეყნების სიმდიდრის ხელში ჩაგ-
დების მიზნით. ბ. რადეკმა ხომ კიდევ აღიარა
ბერლინში, რომ «სოვეტებმა» საქართველო
დაიპყრეს «ნავთის გასაყვალ გზის» ხელში ჩა-
საგდებათ!

საქართველო ცნობილია იურიდიულათ განა-
თლებულ სახელმწიფოთა უმრავლესობისაგან და
თვით რუსეთისაგანაც, რომელმაც საჯაროთ
აღიარა 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულებით,
რომ იგი სცნობს საქართველოს სახელმწიფოს
სრულ დამოუკიდებლობას და სუვერენიტეტს.
და საქართველოს ხალხს უნდა მიეცეს თავისუ-
ფლება თვით განაგოს თავის ბედი.

ამ ქვეყნის განთავისუფლება რუსის ჯარები-
საგან აუცილებელი მოთხოვნა იქნებოდა კიდევ საერ-
თაშორისო პოლიტიკური და ეკონომიური წეს-
რიგის აღსადგენათ. მართლაც ერთი მხრით სა-
ქართველო არასოდეს არ შეუთრგდება მოსკო-
ვის უღელს, და სანამ რუსის ხელისუფლება
იბატონებს კავკასიაში და კერძოთ საქართვე-
ლოში, არავითარი ხანგრძლივი მშვიდობიანო-
ბა არ დამყარდება კავკასიაში, და არც მცირე
აზიაში. მეორე მხრით როგორც მეფის რუსე-
თი თავის მილიტარისტული მიზნებისთვის
სარგებლობდა კავკასიით, როგორც სამხედრო
ბაზით თავის გავლენის გასავრცელებლათ მცირე
და შიდა აზიაში, ისე დღეს ბოლშევიკური
მთავრობა ცდილობს ამ რაიონებიდან თავის
გავლენისგ ავრცელებას. ეკონომიური თვალსაზ-
რისით, თავის გეოგრაფიული მდგომარეობის გა-
მო საქართველო რომელსაც თავის შარავნებით,
რკინისგზებით, ნავთსადენით, ნავთსადგურებით
ხელთ უპყრია გამოსავალი კავკასიის და მისი
მეზობლების ნავთის და სხვა ნაწარმობების,
თვით ბუნებით მოწოდებულია იცეს დამაკავ-
შირებელი ევროპის ბაზრის და ამ მდიდარი
ქვეყნების რომ ბოლო მოეღოს აჯანყებებს და
ომებს, რომელნიც ხელს უშლიან ყოველ ნაყო-
ფიერ შრომის წარმოებას, უწინარეს ყოვლისა
საჭიროა საქართველოს და კავკასიას მიენიჭოს
თავის როლი ევროპის და აზიის შემაერთებელი
ხაზის. ეს კი შესაძლებელია ამ ქვეყნების გა-
ნთავისუფლებით და ნეიტრალიზაციით, რაც
გზას გაუხსნის იქ ცველა სახელმწიფოებს ისე,
როგორც რუსეთს.

ეჭვი არაა, რუსეთის ოკუპაციის წინააღმდეგ ბრძოლაში საქართველომ მოიპოვა სიმპატიის მთელი განათლებული კაცობრიობის. სხვა და სხვა სახელმწიფოების მთავრობებმა მრავალჯერ გამოუცხადეს მას თავის მორალური დახმარება. სიტყვები, წარმოთქმული პარლამენტში, ადრესები, რეზოლიუციები მიღებული მის სასარგებლო მუნიციპალიტეტების, პოლიტიკური პარტიების, სინდიკატების, კოოპერატივების და სხვადასხვა ასოციაციებისაგან დიდი ძალის და იმედის მიმცემი იყო მისთვის. და რამდენათ მნიშვნელოვანი იქნებოდა ხმა ერთა ლიგის, ამ უდიდესი საერთაშორისო სამსჯავროსი!

საქართველოს მთავრობამ ერთ თავის მემორანდუმში, რომელიც გავგზავნა ერთა ლიგის საზოგადო კრებას ქენევაში 1921 წლის სექტემბერში, ასწერა საქართველოს მდგომარეობა და სთხოვდა დიდ კრებას აღემალლებია ხმა «საქართველოში ბოლშევიკების შემსვევის და მისი საბჭოთა ჯარებით დაჭერის წინააღმდეგ». ეს თხოვნა სამწუხაროთ უშედეგოთ დარჩა, თუმცა ერთა ლიგის საზოგადოებათა კონგრესმა, რომელიც ამავე ქენევაში შეიკრიბა ცოტა ადრე, მიიღო დადგენილება, რომლითაც «დაბეჯითებით სთხოვდა ერთა ლიგის საბჭოს და საზოგადო კრებას მიეღო ზომები, რომ ერთა თვითგამორკვევის პრინციპით ესარგებლათ საქართველოს საკითხის გადასაჭრელათ».

ყველა ზემოთქმულის გამო საქართველოს მთავრობას იმედი აქვს, რომ ერთა ლიგა, როგორც ხალხთა უფლების დარაჯი, თავის ხმას აღიძვლებს ამ წარმოუთქმელი აქტების წინააღმდეგ, რომელიც ჩაიდინა საბჭოთა მთავრობამ და გამონახავს საშვალებას თავიდან ააშოროს ტანჯვა ქართველ ხალხს, რომელიც საშინელ დიქტატურის ხელში ჩაგარდნილი, ებრძვის მოსულ მტერს, ებრძვის შიმშილს და ეპიდემიებს.

ერთა ლიგის სეკრეტარიატმა გამოუგზავნა საქართველოს დელეგაციას პარიჟში მისი თხოვნის თანახმად, ცირკულიარული წერილი, რომლითაც ერთა ლიგის საბჭომ მიმართა მის წევრებს თანახმად ნორვეგიის მთავრობის წინადადების გამო ლონდონში 20 ივლისს მიღებულ გადაწყვეტილებისა. საქართველოს ეროვნული მთავრობა, თუმცა ის წევრი არ არის ერთა ლიგის, არ დააყოვნებს წარმოადგინოს ცნობები, რომელსაც ის შეაგროვებს.

ლონდონის კონფერენცია

ლოიდ-ჯორჯი და პუანკარე გაიყარნენ და ლონდონის კონფერენცია, დაწყებული 7-ს მარტიდან, 14-ს უკვე დაიშალა. ლოიდ-ჯორჯმა სთქვა: «შევთანხმდეთ იმაზე, რომ ვერ შევთანხმდით!» პუანკარემ ევვილების გვირგვინით შეამკო «უცნობი მხედარის» საფლავი ინგლისში და პარიზს დაბრუნდა. მაგრამ პუანკარესა და ლოიდ-ჯორჯის გაყრა ჯერ არ ნიშნავს საბოლოო საფრანგეთისა და ინგლისის გადაკიდებას: საერთაშორისო პოლიტიკა—პური არ არის რომ გატყდეს, ვეღარ გამთელდეს, მაგრამ რა ზომამდე მივა ეს დაწყებული «რღვევა» ანტანტისა, ეს მდგომარეობის სირთულეზე დამოკიდებული. პუანკარემ წარადგინა მოხსენება, რომლის ძალითაც, ვერსალის ხელშეკრულობის დარღვევისათვის, გერმანიას დაქტიურად ეხდება სუვერენობა (ფინანსების კონტროლი, წარმოების მიმართულებასა და მმართველობაში საფრანგეთის მონაწილეობა, შინაგანი საბაჟოები და სხვ.), მაგრამ ლოიდ-ჯორჯი ამაში, ხსნისა და ვეროპის დამშვიდებისა და აღდგენის მაგიერ, ხედავს ახალი გართულების მიზეზებს. და ამიტომ წინააღმდეგობას უწევს ამ ზომების მიღებას. პუანკარემ ცოტა დასთმო, მაგრამ კონტრიბუციის გარანტიები მინც ისე სასტიკად დაიცვა, რომ ლოიდ-ჯორჯიც გაჯიუტდა. რალა თქმა უნდა, უთანხმოება პრემიერებისა, არ არის კიდევ ნიშანი სახელმწიფოთა დაპირისპირებისა, მაგრამ ხაზ გასასმელი ისაა, რომ ეს პირველი შემთხვევაა, როცა ანტანტას შინაგანმა უთანხმოებამ და კამათმა—ოფიციალური, გარედ გამოსული უთანხმოების ხასიათი მიიღო, ლოიდ-ჯორჯის სიტუცისამებრ. ამ პრემიერების ზურგთ უკან არიან სარეპარაციო კომისიები, საპინისტროები, პარლანენტები და უმთავრესად საერთაშორისო ურთიერთობის სირთულენი, რომელნიც ისე ადვილად ვერ «გააღრმავებენ» კონფლიქტს, როგორც ამას საზოგადო აზრი და პრესსა გულისხმობს. საფრანგეთის ოფიციალური პრესსა იცავს და აღრმავებს პუანკარეს განცხადებას, იგი აცხადებს, რომ საფრანგეთი იძულებული იქნება «დაიცვას მოქმედების თავისუფლება» და თავის ინტერესების მიხედვით მოიქცეს. რაზედაც ინგლისური პრესსა და საზოგადო აზრი პასუხს

აქლევს, რომ ეს იქნება ვერსალის ხელშეკრულების დარღვევა, რადგან მარტო შეთანხმებით შეუძლიან ანტანტას რეპრესიული ზომების მიღება გერმანიის მიმართ. საფრანგეთის განცხადებები აღნიშნავენ რომ ვერსალის ხელშეკრულებამ უნდა დაიცვას საფრანგეთის ინტერესები და თუ ყოველთვის მარტო საფრანგეთმა უნდა დასთმოს საზოგადოთ შეთანხმებას აზრი ეკარგება. მაგრამ პრესის ასეთ გულაზდილ ლაპარაკს ერთ მხრივ საბუთს აძლევს და მეორეს მხრით საქმეს ანელებს რეალური მდგომარეობა ამ ქვეყნებისა.

ინგლისის და საფრანგეთის ძირითადი თანხმობის ჩაშლა, მოასწავებდა არა მარტო ამ სახელმწიფოთა მდგომარეობის დასუსტებას, არამედ მთელი ევროპისა და ამერიკის ჩათრევას ხელმეორე და უფრო სასტიკ კონფლიქტების რიგში. ინგლისი უკანასკნელი ომიდან გამოვიდა ნაცად გზაზე: უდიდესი კონკურენტი მსოფლიო ბაზარზე, გერმანია, დასცა და ფლოტი გაუნადგურა. დღეს უძლიერესი ქვეყანა ჯარით არის საფრანგეთი ხოლო ფლოტით ამერიკა უთანასწორდება ინგლისს. საფრანგეთისა და ამერიკის ფლოტი ერთად აღემატება ინგლისისას, რაც უკვე საზიფათოა ინგლისის საუკუნოებით განმტკიცებულ მდგომარეობისათვის. მეორე მხრით საფრანგეთი, როგორც არა მრეწველობის, არამედ «რანტიერობის» ქვეყანა, უკიდურეს განსაცდელში ჩავარდება, თუ გერმანიამ კვლავ თავი აღიმაღლა და ამიტომ გერმანიის ვალის გადახდა და მისი დასუსტება სამკედრო-სასიცოცხლო საკითხია საფრანგეთისათვის.

ინგლისი აშკარათ სცილობს აღადგინოს თავისი უწინდელი «ბრწყინვალე იზოლიაცია» და ევროპის კონტინენტზე შექნას ძალთა წონასწორობა ისეთი, რომელიც ერთმანეთს განელებს და მას აბატონებს ძველებურად ზღვაზედაც და საერთაშორისო ურთიერთობაში. მაგრამ აქ ერევა ახალი ფაქტორი—ამერიკის ფლოტი და მსოფლიო პოლიტიკა, რომელიც მხარს უჭერს საფრანგეთს ინგლისის შესასუსტებლად.

აი ეს რთული მდგომარეობა და მძიმე არგუმენტები ფრთას აკვეცს პრესისა და საზოგადოების აღტყინებას, რომელიც, შესაძლებ-

ელია, უფრო მოახლოვებდა კონფლიქტის გამოცხადებას.

რემა.

შენიშვნა. წერილი აწვობილი იყო, როცა უკანასკნელი ცნობებით, სარეპარაციო კომისიამ გამოძებნა კომპრომისი და გერმანიის გადასახდელი ენკენისთვისა და ღვინობისთვისა უნდა მიეცეს ბელგიას ქალაქის ფულით და ბელგია თითონ უნდა მოურიგდეს გარანტიებზედ გერმანიას და, მაშასადამე, პუნკარეს მუქარა გადაიდო ორი თვით.

ოსმალეთ-საბერძნეთის ომი.

თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ საბერძნეთი ჯერ კიდევ ბალკანეთის ომში იღებდა მონაწილეობას და დიდი ომის დროსაც ჩაითრიეს ბრძოლაში შეთანხმების სახელმწიფოებმა და 1910 წლიდან ოსმალეთსაც განუწყვეტელი ომი ჰქონდა ჯერ იტალიასთან, მერე ბალკანეთის სახელმწიფოებთან, შემდეგ დიდი ომი და ახლა საბერძნეთთან,—გაზოდის რომ ეს ორი ხალხი პერმანენტულ ომს აწარმოებს და ერთმანეთის დასუსტებას სხვის გასახარებლად ბოლო არ უჩანს. მაგრამ უკანასკნელი ორისამი წლის უსისტემო ბრძოლა ოსმალეთისა და საბერძნეთისა—უკვე ომსაც აღარა ჰგავდა. ხან ერთი მხარე შეუტევს და გაიფანტება ხევის წყალივით ძალაგამოლეული; ხან მეორე მიიტანს იერიშებს და ჩაქრება გრძელ ფრონტებზედ. მდგომარეობა თითქმის უცვლელი რჩებოდა და ყოველ შემთხვევაში საბოლოო სახეს ვერ იღებდა. არც ომი იყო არც ზავი. მართალია, საბერძნეთს ეჭირა მცირე აზიის კარგადი დიდი ნაწილი გალიპოლის გადასწვრივი მხარე და სმირნის რაიონი ბრუსამდე და ერთ დროს ეჭირა აფიონ-კარაგისარი, ესკი-შეირი და შარშან თითქმის ანკორამდე ჩააღწია მისმა ჯარმა, მაგრამ სულ რამდენიმე კვირის განმავლობაში ქემალ-ფაშამ დაახევინა უკან, და დაიჭირა ესკი შეირ-აფიონ-კარა-გისარის ხაზი ბილიჯიკ-ისმიდამდი და ბრუსამდე. ისე რომ ბერძნები იძულებულნი იყვნენ ფრაკიაში გადაღვნილი ჯარი «კონსტანტინეპოლის ასალეზად» რომელზედაც ამას წინად «იერიში მიიტანეს»,—უკან გადაესხათ აზიაში და საჩქაროთ რეკვიზიცია მოეზღინათ ამისათვის სტამბოლის ტრანსპორტებისაც კი.

ბიბლიოთეკა

ორი წლის წაჯგე-უკუჯგეობა სრულდება ოს-მალეთის სრული სტრატეგიული გამარჯვებით, ქემალ-ფაშას ჯარებმა დაიპყრეს არა მარტო გამაგრებული ხაზი და რკინის ქსელი აფიონ-კარაჰისარ—ესკი - შეირ—ბილექიკი—იზმიდი, არამედ აღებულია სმირნაც და საბერძნეთის ჯარი გადარეკილი ზღვაში ან გალიპოლის გასწვრივ ნეიტრალ ზონაში.

დამარცხებამ უკვე ათქმევინა ბერძნებს, რომ დასცლიან მთლად მცირე აზიას და მიმართეს საშუამავლოდ ინგლისს. ინგლისმა, რომელმაც ჩაითრია დიდ ომში და დიდი ომის შემდეგაც აბრძოლებდა განუწყვეტლივ ქემალ-ფაშასთან, რომელმაც ლოიდ-ჯორჯის პირით ჯერ კიდევ ერთი თვის წინად აღუთქვა სრული განადგურება ოსმალეთისა, დღეს ულოცავს ანგორის პარლამენტს გამარჯვებას და სთხოვს დროებით ზავს, რომ ბერძნებმა ჯარებისა და პოქალაქეთა გაყვანა შესძლონ დროზე და «ტყუილა უბრალოდ სისხლი აღარ დაიდვაროს».

ამ რიგად ინგლისი აქაც, საუკუნოებით შემუშავებული მეთოდით, ადასტურებს fait-accomplie, როცა სხვისი ხელით ნარის გლეჯა ვეღარ უხერხდება.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ქემალ ფაშას გამარ-

ჯვება დიდს აღფრთოვანებას იწვევს სტამბოლში (დროშები, ლოცვანი, ზეიმები, დემონსტრაციები, ფანჯრების მტვრევა და სხვ.), საცა ფაქტიურათ მეორე ოსმალური მთავრობაა ვითომ და მოწინააღმდეგე ქემალისა. მაშინ როდესაც საბერძნეთში კატასტროფიულმა დამარცხებამ გაამწვავა ძველი შინაური ბრძოლა მეფისა და ვენიზელოსის მომხრეებს შორის. მეფე კონსტანტინე, როგორც იუწყებიან, იტულებული გახდა გაქცეულიყო და ვენიზელოსი თავის მომხრეებით გადასულა მცირე აზიაში, რომ აღაფრთოვანოს დარჩენილი ჯარები ქემალის წინააღმდეგ. ამაში მისი პროტექტორი, ინგლისიც, ხელს უწყობს და შესძლებენ თუ არა გამარჯვებული ტალღის შეჩერებას, რომელიც უკვე მოითხოვს ფრაკიის (ვეროპიულ კონტინენტზე) განთავისუფლებასაც—სულ აქლო მომავლის საქმეა. ცოველ შემთხვევაში უნდა მოველოდეთ საბერძნეთის შიგნით დიდ ცვლილებებს: შეიძლება მეფე კონსტანტინეს მოუხდეს ისევ დატოვება, ამ ყამათ საბოლოოთ თავის ტახტისა. ვენიზელოსის მომხრეთა ამოძრავება ფრონტზე და მთელ საბერძნეთში, და ხმები ათინიდან მეფის გაპარვისა—ამის მომასწავებელია.

იურკერი.

საქართველო და ევროპა.

საქართველოდან წამოსვლისას.

ბელგიის განეთ «კოპერაცია»-ში დაბეჭდილია საქართველოში ნამყოფ ვიქტ. სერვის წერილი, რომელიც გადმოგვცემს ევროპიელის საყურადღებო შთაბეჭდილებას ბოლშევიკური წესებისაგან. მოგვყავს ეს წერილი, რომელიც მისი დღიურიდან არის ამოღებული:

23 ივნისი, 1922 წ. შავ ზღვაზე.

თავისუფლება! გუშინ საღამოს 8¹/₂ საათზე ამოვედი იტალიის გემ აღრიაზე შემდეგ იმისა რაც 5 საათი ვიციდი დეხზე მდგომი, სანამ ვიზის რიგი მომიწევდა, სანამ გამიშვებდნენ. აქ უარესია, ვინემ ნემეცებთან იყო. ჯერ რიგში ვიდექი ქუჩაზე, შემდეგ პასპორტით აღჭურვილი გავეშურე გემის ბილეთის ასაღებათ, შემდეგ ექიმის მოწმობა წარვადგინე, რომ ხოლერა ატრილი მაქვს, 10 და 18 ივნისს, და მხოლოდ შემდეგ გმიშვეს გემზე დასაჯდომათ. აქამდე

კი ვიყავ დია ქაერზე, გარშემორტყმული ბაგაით, ტომრებით, შეკვრებით საბრალო ემიგრანტებით, ხალხით, მათი ჩვრებით, მრავალნივთებით, რომელთაც სახელი არა აქვთ, შეწუხებული ჯერ მრავალი ბუნებისაგან, შემდეგ აბეზარი სალდათების ხიშტებისაგან, შემდეგ საეკვო სახიანი, საეკვო ტანისამოსიანი და არა საიმედო გამომეტყველების ხალხისაგან, ბინძურ ჩეკისაგან რომ მოვიდნენ... ამ საათებს ვერასოდეს ვერ დავივიწყებ.

ჩემი რიგი აღწევს. ვიწრო და დაბალი კარებით შეგვყარეს მუჯლუგუნების ცემით ერთ ეზოში. ეს კარები ძნელი გასავლელია, განსაკუთრებით ორი ჩემოდანით ხელში. მე კი მარტო დავრჩი. ჩემი თანამხლები უკან ჩამორჩა. არავინ იყო, რომ ჩემთვის თარჯიმნობა გაეწია, წარვუდგინე ჩემი პასპორტი, და დაიწყო გაშინჯვა. «გადმოაბრუნეთ თქვენი ჯიბეები! გადმოგვეცით პორტფელი. კო! კო! რამდენი

ფულებია! რამდენია სულ? 2,000 ჟრანკი? ეს აკრძალულია». ყოველივე ეს იყო თქმული რუსულათ, ცოტა გერმანულის და ინგლისურის ჩარევით. უნდათ ფული ჩამომართვან. არას შემთხვევაში, მე პროტესტს ვაცხადებ. არა, არა! ფული მესაქიროება უკან დასაბრუნებლათ, მე დღევგათი ვარ ინტერნაციონალურ კოოპერატივთა კავშირის. დავა გრძელდება 5 წუთს. ისინი ყვირიან, მეც ვყვირი. «წაიღეთ და გასწით ეხლავე» მეუბნება ერთი რუსი ოფიცერი, რომელიც ჩემს უკან დგას. მარა დასასრული ჯერ კიდევ შორსაა. იწყება ნივთების და თვლიერება. მათ ჩხრევენ, აფორიაქებენ ჩემ ორ ჩემოდანს. ნეტა გათავდა? აი ჩამაგენეს ორ სალდათს შუა გემზე გასაცილებლათ. მარა ჯერ კიდევ არ თავდება გასაქირი! კიდევ უნდა ვუცადო რიგს, ვიზას. უნდა გადვიხადო ბაეი დამშეულ რუსების სასარგებლოთ. და მხოლოდ შემდეგ მიშვებენ გემზე. აჰ! თავისუფლება! ამოვისუნთქე! მარა რას შვრება ჩემი ამხანაგი! მას ბევრი ფული აქვს თან. მთელი საათი ვუცდი, მგრამ ის არსად სჩანს. წამოვსლა გადაწყვეტილია! მე მეტი აღარაფერი საქმე მაქვს საქართველოში. მე ვნახე, მე გავიგე ყოველივე ერთი თვე მიემატა კიდევ იმ 52 თვეს, რომელიც გერმანიის ოკუპაციის ქვეშ გავატარებელიყაში! ქართველებს კი სურდათ კიდევ რამდენიმე თვე დაგრჩენილიყავ მათთან.

მათი ქვეყანა—ეს ერთი დიდი საპრობლეა. და ამას გარდა ჩემი მოგზაურობა მათ ქვეყანაში არ იყო მოკლებული უხერხულობას. ერთა ან ორი კომუნისტის განუწყვეტელი თანხლება ხშირათ მაგდებდა უხერხულ მდგომარეობაში, როცა პასუხი უნდა გამეცა ერთსა და იმავე კითხვებზე, რომელსაც მისვამდენ ცველგან: იცის ევროპამ ჩვენი გასაქირი? ესმის მას ჩვენი ზნეობრივი ტანჯვის ხმა? რა უნდა ვქნათ, რომ დავიბრუნოთ ხელახლა პოლიტიკური დამოუკიდებლობა, რომელიც აუცილებელია ჩვენი ძვირფასი კოოპერატივის განვითარებისათვის? და რას იზამს ევროპა თუ...? და მე ვუპასუხე: იმედი იქონიეო, ევროპის დემოკრატია თქვენთანა და მას ექნება საკმაო გავლენა, რომ შესაფერ მომენტში კაპიტალისტურ მთავრობებს ყურადღება მიაქცევიოს თქვენნი საკითხისათვის.

სწორე რომ ვთქვათ, მე ბათუმში ჩამობტო-

მისათანავე ვიგრძენი, რომ აქ იყო საზღვრო ოკუპაცია, ჩეკა, ჩხრეკა, სალდათები, საპრობილები, სიბინძურე, მოუხეშავი მოპტობა და სხვ. არც გაზეთები, არც საზოგადო კრებები!

დიახ, იმ დღიდან, როცა შევდგი ფეხი საქართველოს მიწა-წყალზე, მე ვიგრძენ, რომ რალაც სიმძიმე დამაწვა მხრებზე, რალაცამ შებოტა ჩემი გონება, შემიხუთა სულთქმა. ეს იყო ჩემთვის განმეორებით განცდა გერმანიის ოკუპაციის.

და ჩემი აზრი მიფრინავს ჩემს თფილისელ მეგობრებთან, რომელნიც ყოველ დღიურათ იბრძვიან კომუნისტთა ტირანიის წინააღმდეგ, გლვბ-კოოპერატორებთან, რომელთაც ბოლშევიკების მძიმე უღელმა კიდევ შეაყვარათ უფრო, ვინემ ოდესმე, თავისუფლება თაის ქვეყნის, ამ მშვენიერი, ამ კარგი საქართველოსი, რომელიც მოსკოვმა გაალატაკა და დასტანჯა. კოოპერატივთა ცენტრალური კავშირი არსებობს კიდევ? მისი მუშაკნი ცველანი ციხეში ხომ არ გაუგზავნიათ უკვე?

და საერთაშორისო კოოპერაცია ნუ თუ არ აღიმალლებს ხმას პროტესტის გამოხატადებლათ? ნუ თუ დაუშვებს ის, რომ ასე დაახშონ ყოველივე თავისუფლება?

არა. ის იტყვის თავის სიტყვას.

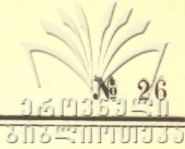
ევროპამ უნდა იცოდეს. მივეშურები მისკენ. ორ დღეში მივალწევ კიდევ კონსტანტინეპოლს და შემდეგ.....

— ❖ —
ვ. სერგი.

„საქართველო“

ავსტრიის მუშათა რადიკალების ქურნალ «დი ვაგე»-ში დაბეჭდილია ფაკ ჰანნაკის შემდეგი წერილი:

«არის სიტყვები, რომლებიც მსოფლიო სინიდისისათვის სავირის ხმათ იტყვიან და თავისი ძლიერი შინაარსით კაცობრიობას ზნეობრივ ნებისყოფას ისტორიული შემოქმედების სიძლიერეს სძენენ. როცა მარათონის დამარტხების შემდეგ სპარსელი მეფე დარიოსი თავის მონას ამეორებიებდა ცოველ დღე სადილის წინ გამაფრთხილებელ სიტყვებს: «მეფე, გახსოვდეს ათინელები!»-ო, ეჭვი არაა, ეს იყო მეტი, ვინემ დესპოტი ადამიანის შურისძიების ყინი; ეს იყო სიმბოლიური გამოხატულება აღმოსავ-

ლეთის და ევროპიულ კულტურათა დავის გადაწყვეტის დასაწყისისა. როცა მე-19 საუკუნის დამდეგს გაისმა პაროლი «საბერძნეთი!», რომელმაც კვლავ განაცხოველა ევროპის ცველა მომქმედი იდეალისტური ძალები, ესეც იყო გაცილებით მეტი, ვინემ, ვთქვათ, ლორდ ბაირონის მსოფლიო მოქალაქეობრივი აღმაფრენა; ეს იყო ნიშანი ეროვნული რევოლუციების ქარიშხლის, რომელიც ზთელი მე-19 საუკუნის შინაარსს შეადგენს. და, ბოლოს. როცა მსოფლიო ომის დროს პანრი ბორბიუსმა ადამიანთა გაწამებულ ღირსებას ახალი ცხოველი ძალა შესძინა თავის რომანის, «ცეცხლი»-ს, იმ საუცხოველად ადგილით, რომელიც ამოცახილ: «ლიბკნეხტი!»-ით თავდება, ეს მოასწავებდა არა მარტო ერთი კაცის პირად თავგანწირულებას, არამედ იმ იდეის სიძლიერეს, რომელიც მთელი თავისი ძლიერებით ჩრდილავს სულით მებრძოლ კაპიტალიზმს და შორიდან აცისკროვნებს ახალი ქვეყნის მოვლინებას: ეს არის სოციალური რევოლუციის იდეა. ცველას ეგონა, რომ რუსეთი იყო მოწოდებული ამ დიად მემკვიდრეობის მისაღებად და ცველა ქვეყნის მრავალი მილიონი ჩაგრულნი აღტაცებულნი და იმედით აღსავსენი ეგებებოდნენ აღმოსავლეთით მოვლინებულ ნათელს... მოლოდინი აუსრულებელი დარჩა და ამ მოლოდინის გაცრუებას თან ერთვის ის ღრმა ტრადიკული სიმწარე, რომ სწორედ ის ქვეყანა, რომელსაც მიკუთვნებული ჰქონდა მსოფლიო სინიდისის როლი, დღეს ბრალდებულად გამხდარა მსოფლიო პროლეტარიატის წინაშე, რომელის სმენა შეპტრობილია მსოფლიო სინიდისის ციყინით: «საქართველო!»

ისტორიის მსვლელობაში ძალადობისა და ბარბაროსობის წინააღმდეგ ხშირად აღიმადლებს ხოლმე ხმას ადამიანური თანაგრძობა. სწორედ ჩვენს დროში ამის მაგალითი მოგვცა გენ. ჰორტის უნგრეთის ყაჩაღურ და სისხლში მოსვრილ ძალადობის რეჟიმის წინააღმდეგ ცველა ერთა მასების ამხედრებამ: ის რკალშემოვლებულ იქნა არა მარტო ფიზიკური ბლოკადით, რომელიც საერთაშორისო მუშათა სინდიკატების კავშირებმა ეკონომიურ ბლოკადაში გამოიხატეს, არამედ აგრეთვე მორალური ბლოკადითაც, რომელიც გამოიხატება უნგრეთის უხმოდ, მაგრამ სრულიად საგრ-

ძობლად განათლებულ ქვეყანათა კულტურულ ოჯახიდან გარიყვაში, რომელიც ბოლოს და ბოლოს აიძულებს მას ნელნელა დაუახლოვდეს რამოდენიმედ მაინც მართვა-გამგეობის ადამიანურ წესებს. მაგრამ აქამდე ისტორიის მსვლელობაში არასოდეს ჰქონია ადგილი იმ სამწუხარო მოვლენას, რომელსაც ადგილი ჰქონდა საქართველოში: აქ თავისუფლება და ისტორიული წინსვლა უდიდესად ფეხქვეშათეული იქნა არა იმათგან, ვისაც თავის პრინციპად შეგნებული და გარკვეული კონტრ-რევოლუციუცია გაუხდია, არამედ სწორედ იმათგან, ვინც რევოლუციურ პროლეტარიატს სწორედ იმავე თავისუფლებას და იმავე ისტორიული წინსვლის მატარებლათ და მოციქულებათ მიანდა; სწორედ ეს თავისუფლება და ეს წინსვლა ისევე ჩაახჩო მოსკოვმა, როგორც ამას რომელიმე ჰორტი ან რომელიმე დენიკინი სჩადიოდა. ტირანიული მართვა აუცილებლად თანსდევს კლასებათ დაცოფილ საზოგადოებას და აუცილებელი იქნება, სანამ კლასები არსებობენ; საჭირო იქნება აგრეთვე იმ გარდამავალ ხანაში, რომელიც გაივლის პროლეტარიატის მიერ სახელმწიფო მართვა-გამგეობის ხელში ჩაგდებიდან კლასების მოსპობამდე. მაგრამ კითხვა იმაშია, თუ ვის წინააღმდეგაა მიმართული ტირანიული მართვა-გამგეობა: რომელიმე სხვა კლასის წინააღმდეგ, რმელიც ახალ წვობილებას ებრძვის, თუ საკუთარი კლასიური ამხანაგების წინააღმდეგ. ამ თვალთახედვით თუ შევხედავთ საქმეს, ჰორტის ბოროტმოქმედება უფრო «მორალურია», ვინემ ის ძმისმკვლელობა, რომელიც საბჭოთა რუსეთმა ჩაიდინა საქართველოსადმი!

პროლეტარულ ინტერნაციონალის თვალში მოსკოველ მმართველთადმი სიმპატია იმზომადე არაფერს შეუტყვევია, როგორც ამ გარამოებამ შეარცია.»

შემდეგ ავტორს მოცავს ცნობები საქართველოზე თავდასხმის, რომელიც ჩვენმა მკითხველმა იცის, და აქ აღარ განვიყოფებით.

შეიქცარისის ს.-დ. და საქართველო.

ბოლშევიკური «უგარის»-გან გამომთვლება და მოსკოვის დიქტატორთა ნამდვილი სახის გარკვევა ცველგან—პირველ რიგში საქართველოს საკითხს აყენებს. იგი ხდება მთავარი სა-

საქართველო
13

დაო საგანი. რასაკვირველია მნიშვნელობა აქვს კომუნისტების ზოგადდებას შიდა რუსეთშიაც. მაგრამ ყველაზე აშკარა და მკაფიო ფაქტი მათი ანტი-დემოკრატიული, ანტი-რევოლუციური მოქმედების—ეს საქართველოს დაპყრობაა.

ამ ყამათ ასეთი კამათია საქართველოს შესახებ შევიცარიაში, სადაც მუშათა პარტია დღემდე ერთიანად 2 1/2 ინტერნაციონალს ემხრობოდა და მოსკოვისკენაც ძლიერ იხრებოდა. აქ იდგა საკითხი მესამე ინტერნაციონალთან შეერთების და ამ აზრს მეტად მნიშვნელოვანი რიცხვი ყავდა მომხრე შეკავშირებულ მუშათა მასაში.

მაგრამ აი იწყება გამოფხიზლება. და საქართველოს საკითხი დღიურ საკითხათ ხდება. სოციალისტური და მასთან რადიკალური კრესათიჟმის ყოველ კვირაში ერთ ორ წერილს მანც ათავსებს საქართველოს შესახებ. გადათარგმნეს და დაბეჭდეს ფ. მახარაძის ცნობილი მოხსენებაც. ამ დღეებში ლოზანაში გაიმართა საჯარო დისკუსია სოც.-დემ. პარტიაში საქართველოს და რუსეთის ესერების საკითხის გარშემო. საქართველოს საკითხის გამო მომხსენებლათ გამოვიდა გრაბერი, ცნობილი სოც.-დემ. კამათმა დიდძალი ხალხი მიიწიდა და მთელი სამი საათი გასტანა. საქართველოს შესახებ გრამერმა მოაგროვა ყველა ის ჭორები და ინსინუაციები, რომელიც კი ბოლშევიკურ პრესას გამოუტყვევებია და სუყველა საბუთებიც ხელში და უტყუარი ფაქტებით უარყო. ამან დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა დამსწრეებზე. გაწეთები ერთხმათ აღნიშნავენ, რომ საქართველოსადმი სიმპატია და ბოლშევიკების მორალური საბოლოო დამარცხება იყო უტყუარი შედეგი ამ დისკუსიის. ვენის შეერთების მონაწილენი, რომელნიც ჯერ კიდევ ამ წელში ცდილობდნენ მათთან ერთათ ინტერნაციონალის გაერთიანებას, ახლა «აფურთხებენ ლენინს» და ზურგს იბრუნებენ მისგან.

ზეთს და იგი თავის რედაქტორის ეპიტელ გრამერის პირით ასეთ დასკვნას უკეთებს ამ ცნობას, თავის მეთაურ წერილში: «დღეს შიშილია —რუსეთის ვეება რაიონებში, დღეს სიკვდილს უწყვეტენ მოსკოვში სოციალისტებს, დღეს ასახლებენ საქართველოს სოციალისტებს. თანდათან დაბლა ეშვება და სქლათ ეფინება საშინელი აჩრდილი პროლეტარიატის თავზე. რევოლუციას აქვს თავის ლოლიკა—ამბობს გოლანდიელი კომუნისტია, მას ესაჭიროება თავის ჯაშუშები და ძალმომრეობის ორგანოები.

სუეარინი (ფრანგი კომუნისტი) აქვეყნებს «კუმანიტეში» ასეთ აღმოჩენას: პროცესი (იგულისხმება ს.-რევ. პროცესი) არ არის სასამართლოს აქტი, ეს ერთი ეპიზოდია სამოქალაქო ომის.

კომუნისტი მიანციკოვი, რომელიც მეთაურობს ოპონიციას, სწერს: მუშათა კლასი (რუსეთში) გადაუვალი კვლითაა განცალკევებულ კომუნისტური პარტიისაგან.

და კიდევ მოიპოვებთან სოციალისტები, რომელნიც გვისაყვედურებენ იმას, რომ ჩვენ ვაფურთხებთ ლენინს.

აჩრდილი დაეშვა პროლეტარიატის თავზე.»

გაუიხვები ამერიკაში.

უკანასკნელ დროს ამერიკაში დიდი გაფიცვებია «ქვანახშირის»,—მუშა-მოსამსახურეთა. მათ ნაწილობრივ მიემხრნენ რკინისგზისა და ფოსტა-ტელეგრაფის მომუშავენიც. მიწეზი ეკონომიურია ოფიციალურად. გადავივამ ისეთი ფართო ხასიათი მიიღო, რომ მთავრობა, სენატი და პრეზიდენტი პარდინგი იძულებულნი არიან ჩაერიონ ამ კომფლიკტში და როგორც სიტყვით, ისე საქმით «მოარაგონ» მებრძოლი მხარეები. ერთ ხანს თუ მდგომარეობა ისე შენელებდა რომ თანდათან მუშები იწყებენ მუშაობას, მეორე ხანს ისე მაღლა იწევს გაფიცვათა ტალღა რომ პარდინგი იძულებულია განაცხადოს—«ყოველი მაღაროს წინ დაეწებული იქნება ჯარი სახემწიფო დროშით»-ო, რომ მშვიდობიანობა დაიცივან. ერთ ხანს თუ მუშავდება პროექტები შერიგებისა და დაწინარებისა, მეორედ იხსნება სერია ამერიკის წარმოებაში უჩვეულო «აქტიური მოქმედებისა», საცა იმართება ხელჩართული ბრძოლები და სისხლის ღვრა, მატარებლების გაჩერება, გადაჩეხა, საწყობების აფეთქება, კუმბარები სხ. მასშტაბი გაფიცვისა იმდენად დიდია, რომ გარდა 500.000 «მოხალისეს» ჩაყენებისა სამუშაოზე და მოწოდებისა საზოგადოებრივად ამერიკას სკი-

შვეიცარიის ს.-დ. ზოლ. ტუსადესე.

შვეიცარიის სოციალისტურ გაწეთ «ლა სანტინელ»-ში მოთავსებულია ცნობა იმის შესახებ, რომ მოსკოვის აგენტებს საქართველოში განზარახული აქვთ თავის ბატონების კარნახით და ნებართვით ქართველი პოლიტიკური ტუსადები, რომლებიც ათასობით ითვლებიან, რუსეთში გადასახლონ და იქ შიმშილის და ეკიდემიის უცილობელ მსხვერპლათ გახადონ. ეს მაკიაველური განზარახვა «ერის საუკეთესო შვილების და ცნობილი სოციალისტური მოღვაწეების ასე მხეცურათ თავიდან მოშორების» აღლვებს გა-

რდება საერთო-შორისო დახმარება და ინგლისი უგზავნის ნახშირით დატვირთულ გემებს, რომ მრავალი რკინის გზა და ქარხანა არ გაჩერდეს უდიდეს საწარმოვო ქვეყანაში.

ჰარდინგმა ვერ მიაღწია მიზანს და მისმა პროექტმა მუშებისა და მწარმოებელთა მორიგებისამ ვერ დააკმაყოფილა მუშები, მაგრამ სამაგიეროდ სენატმა უკანასკნელ დროს მოიწონა ჰარდინგის ზომები და სრულიად ხელი გაუხსნა მოქმედებისათვის.

საქა-იქ გაფიცვამ თითქო იკლამი უკანასკნელ დროს, მაგრამ ჯერჯერობით შეთანხმება მიღწეული არ არის. უნდა ვიფიქროთ რომ ბოლოს და ბოლოს შეთანხმება მოხდება და წარმოებლები ნაწილობრივ დაუთმობენ მუშებს ისევე, როგორც უკანასკნელი უარს იტყვიან უკიდურეს მოთხოვნებსა და მოქმედებაზე, რადგან გაფიცვის გახანგრძლივება ორთავე მხარეს დიდი ზარალით ემუქრება და საბოლოო დათმობაზედ კი ვერავინ ვერ წავა.

ლაკურობილ საქართველოში

ქურნალი «საქართ. ხმა». რედაქციამ მიიღო № 12 «საქართველოს ხმა»—გამოცემა საქარ. სოც.-დემ. მუშათა პარტიისა. ქურნალი შეიცავს ს. ჯიბლაძის ბიოგრაფიას, მისი გარდაცვალებიდან 6 თვის შესრულების გამო და მთელ რიგ წერილებს საქართველოს მდგომარეობის შესახებ. საყურადღებოა ცნობები პროვინციიდან, რომელიც გვეუბნება, რომ სოფელი თანდათან აქტიურათ გამოდის ბოლშევიკური ხელისუფლების წინააღმდეგ. ხოლო პროვინციული კომუნისტები და შეიარაღებული კომრაზმები მოქმედების უნარს კარგვენ. მართლაც, საქართ. ხმის არ იყოს, მახარაძე-ორჯონიკიძეებსავეთ ხომ რუსის ჯარს ვერ გაეცვიან რუსეთში ესენიც.

ახალგაზრდობა. მოსწავლე ახალგაზრდობა და მუშათა ახალი თაობა, რომელიც პოლ-შევიკების ძალმომრეობისგან საქართველოს დამცველის როლში გამოდის, თითქმის ერთიანათ მარქსისტულ ნიადაგზე დგება. მათ შეკრული აქვთ სრულიად საქართველოს ახალგაზრდა მარქსისტთა კავშირი, არსებობენ საოლქო ორგანიზაციებიც, რომელნიც ახდენენ კონფერენციებს, სემინარ ბიულეტენებს და სხვ. ამ ყაბათ ჩვენს ხელთ არის ერთად-ერთი გამოცემა ბათუმის ახალ. მარქს. საოლქო ორგანიზაციის ბიულეტენი კარგი ქართული ენით შედგენილი. რუსოლიუციები იგლისში მომხდარ კონფერენციას სავსეა ენტუზიაზმით, ახალგაზრდური გატაცებით და რევოლიუციური სულისკვეთებით. სიამოვნებით უნდა აღვნიშნოთ, რომ კომუნისტების მიერ მარქსის სახელით გამოსვლამ და მისი დროშის შერცხვამ, ამ ახალგაზრდობას ვერ გაახრევიანა გზა და სოციალისტების უმწიკველო იდეებისთვის არ ალაღატებინა. პირიქით მარქსიზმის სწორი მოძღვრება, რომელიც ცეზნობა ერის უფლებებს, დემოკრატისა და საერთო ბედნიერების მომავალ ბრწყინ-

ნალე იმედებს—გამხდარა მათი გზის მაჩვენებელი. ეს მომასწავებელია იმის, რომ უკიდურეს ეროვნულ ბრძოლის დროსაც ჩვენი ხალხი შოვინიზმს არ აცეცება და საღ საკაცობრიო იდეალებით იხელმძღვანელდეს. და ესა თაგდები ევროპის დემოკრატის და პირველ რიგში მუშათა კლასის დიდი თანაგრძნობის და მხარის დაქერის.

პროდნალოგი. სასურსათო გადასახადების გაწერამ და შეკრებამ განსაკუთრებით გაამწვავა სოფლის დამოკიდებულება კომუნისტებთან. საქართველოს მოძალადე ხელისუფლებას გადაუწყვეტია გასული წლის და ამ წლის ორივე შიკრიბოს ერთათ დამწეული გლეხებისაგან, რომელთაც ის გასაჟირში ოდნავათაც არ დახმარებია.

სოფელი ამ ნიადაგზე დიდათ აღლვებულა. ამ ხარკის მოკრევის ნიადაგზე ხალხს შეტაკებები მოუვიდა კომუნისტებთან და რუსის ჯართან გორის მხარაში, სამურზაქანოში, სადაც რამდენიმე საწოგადობა აიკლეს, და სხვაგან.

ნეტა რომდმდის აპირებენ ასე თავაშეებულთარეშს და ხალხის აწიოკებას ეს ვაქბატონები?

ფულის გაერთიანება. ეკენისთვიდან განზრახული იყო საქართველოს და რუსეთის ფულის გაერთიანება. მიზანი ამ გაერთიანების—როგორც აღნიშნავს «საქართველოს ხმა», ესა წმინდა იმპერიალისტური სურტილი—საქართველოს დამოუკიდებლობის ნიშნების მოსპობის. ეკონომიურათ ასეთი გაერთიანება ხომ უაზრობა—რადგან იგი სპობს უფრო ღირებულ ქართულ ბონს და შემოაქვს დაცემული რუსული ფულის ნიშნები. ოღონდაც! მოსკოვის წინ დაროქებულ ქართველ მოლაღატეებს მეტი რა შეუძლიათ! უნდა თავის ქვეყანა ადრე და მალე მიართვან ძღვნათ თავის მომავლინებელ—მოსკოვის ჯალათებს.

„დემოკრატიული სახელმწიფო მოძრაობა“

(პასუხი ტროცკის)

კარლ ეკენსონ.

ამ დღეებში გამოვიდა რუსული თარგმანი კ. კაუცკის მშვენიერი წიგნის, რომელიც უმთავრესათ ბოლშევიკების დღევანდელ თეორიის და პრაქტიკის კრიტიკას შეიცავს. წიგნში დავწვრილებით და ჩვეულებრივის სიმარტივით და სისწორით არის გარკვეული ბოლშევიკების შეხედულება დიქტატურასა, დემოკრატიასა და შრომის ბეგარაზე.

განსაკუთრებით საინტერესოა თვით დახასიათება ბოლშევიკების პარტიის და პროგნოზი მათი მომავლის.

ამიტომ მოგვყავს ეს ადგილები:

ა) ბოლშევიზმი.

ავიწყურს რა მოკლე ბოლშევიკურ პარტიის ჩასახვას და განვითარებას 1902 წლის ცრილობიდან რევოლუციამდე და აღნიშნავს რამათ ბლანკისტურ მეთოდებს, კაუცკი განაგრძობს:

«ბოლშევიკურ ორგანიზაციის შიგნი დემოკრატიზმი დიდხნის განდევნილი იყო და მის ადგილას ცენტრალური კომიტეტის დიქტატურა გაბატონებული იყო ყველა თავის ატრიბუტებით, როცა ბოლშევიკებმა ომი გამოუცხადეს დემოკრატიზმს, როგორც სახელმწიფო წყობილების ფორმას. ამ სფეროში ისინი თხოვლობდნენ დემოკრატიზმს უკიდურეს, შეუზღუდველ დემოკრატიზმს, სანამ თვითონ ხელისუფლების სათავეში არ მოექცენ. ხოლო როცა 1917 წ. ოქტომბერში მათ მოახერხეს გაბედული გადატრიალების საშვალეებით სახელმწიფო ხელისუფლების დაპყრობა, იგინი დაუყონებლივ შეუდგენ სახელმწიფო წყობილების თავის პარტიულ წყობილებასთან შეთანხმებას. აქამდე ბეკების პარტია ერთადერთ ჭეშმარიტ სოც.-დემ. პარტიათ თვლიდა თავის თავს. მაგრამ ახლა ეს სახელი შეუფერებელი აღმოჩნდა დემოკრატიის გაუქმების გამო და მან მიიღო ახალი სახელწოდება კომუნისტური პარტიის.

ახლა მას შეეწლო უფრო მეტის ნაყოფიერებით ბრძოლა სხვა პროლეტარულ პარტიების მოსასპობათ, რადგან მის ხელთ იყო გარდაცილისამებისა და გახრწნისა, სხვა საშვალეებზეც სხვაგვარათ მოაზროვნე სოციალისტთა პირდაპირ დათრგუნვის და ტიზიკურათ მოსპობის,—ეს იყო ცნობილი.

ყველა სხვა სოციალისტური პარტიების დაშლილათ გამოცხადება საქმაო არ აღმოჩნდა, რევოლუციით გამოღვიძებულ მუშათა კლასის ბოლშევიკურ პარტიის და მისი ცენტრალური კომიტეტისათვის დასამორჩილებლათ და ამით მუშათა კლასის ძლიერების და დიქტატურის ც. კომ. დიქტატურათ გადასაქცევათ. ამ მიზნის მისაღწევათ საჭირო გახდა ცარიზმის მეთოდის განახლება, რომელიც თავდაპირველათ სხვა და სხვა თვალის ასახვევ საფანელით იყო დაფარული. მაგრამ თვით შესაძლებლობა მსგავსი მოვლენის პირდაპირ დამახასიათებელია რუსეთის ჩამორჩენილობის და მისი პროლეტარიატის განუფითარებლობის. ეს ამტკიცებს, რომ ცარიზმი მეტათ ღრმათ იყო ფესვგადგმული თვით რუსეთის საზოგადოებრივ პირობებში (მაგრამ არა მის მოთხოვნილებებში).

რუსეთში შეიქნა ახალი ბიუროკრატია მსგავსათ და ხატათ იმისა, რასაც ლენინი ქადაგებდა 1904 წელს თავის პარტიული ორგანიზაციისათვის. როგორც ბოლშევიკების ცენტრალურ კომიტეტს ქონდა მიზნათ თვითუღ პარტიულ მუშაკის და საერთოთ მთელ მუშათა მოძრაობის კანტროლის გავწევა, ხელმძღვანელობა მთელი ყოფა-ცხოვრების მოწესრიგება, ისე ეს ახალი ბიუროკრატია მოწოდებულია კონტროლი გაუწიოს, უხელმძღვანელოს და მოაწესრიგოს რუსეთის ყველა მოქალაქეთა ყოფა-ცხოვრება, როგორც სახელმწიფოებრივ და ისე წარმოების და საქონლის გაცვლის სფეროში. კიდევ მეტი—იგი კონტროლს უწევს და მიმართ

თულებას აძლევს მთელი ხალხის სოციალურ ცხოვრებას, მის აზროვნებას და გრძნობას.

თუ საღვთო წერილის სიტყვით ღვთის უნებურათ ერთ თმაც არ ჩაძვარდება ადამიანის თავიდან, საბჭოთა რესპუბლიკაში ერთი ლურსმნის მიქედვაც არ შეიძლება კედელზე ღოვლის შემძლე და ყოვლის მცოდნე საბჭოთა ბიუროკრატის ნებადაურთველათ.

და რომ ამ უსაშინელესი პოლიტიკისთვის ყოველივე წინააღმდეგობის გაწევის შესაძლებლობა მოესპოთ ბოლშევიკებმა შექმნეს მრავალ მილიონიანი მუდმივი ჯარი და გიგანტიური აპარატი «საგანგებო კომისიის» («ჩეკასი»), რომელთაც უფლება აქვთ ულაპარაკოთ და უდავიდარაბოთ ჩამოიცილონ გზიდან ეგვიპტის, ვისი არსებობა ამ დიქტატორებს უხერხულათ მიაჩნია, ან ვინც თუნდა საეჭვოთ ეგულებოდა.

ბოლშევიკები არ კმაყოფილდებიან იმით, რომ ცენტრალური კომიტეტის დიქტატურა გადაიტანეს პარტიდან სახელმწიფოზე, მათ განზრახული აქვთ ეს სისტემა რუსეთის საზღვრების გარეშეც გააერცლონ და ამ მიზნით მოაწყვეს ომის გამოუტყაბდებლათ დამოუკიდებელ მეზობელ სახელმწიფოებზე თავდასხმა (მაგ. კავკასიის რესპუბლიკებზე), რომელიც მოსკოვის დიქტატურას დაუმორჩილეს.

ამავე დროს ცდას არ აკლებენ, რომ ეს დიქტატურა ინტერნაციონალში გადაიტანონ და იქაც იმავე საშვალელებით იბრძვიან, რომლითაც სახელმწიფოს დაპატრონებამდე იბრძოდენ სხვა რუსულ სოციალისტურ პარტიების წინააღმდეგ.

განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ მოსკვიდან და გახრწნა საამისოთ განწყობილ ელემენტების ახლა უფრო ფართე გიგანტიური საზომით წარმოებს, რადგან მათ განკარგულებაშია რუსეთის სახელმწიფო ხაზინა. ხოლო მასებზე გასაბატონებლათ მიმართავენ იმავე შეთქმულების მოწყობას. ვილაც უცნობი, უპასუხისმგებლო აგენტები მოსკოვის დიქტატორებისა უწევენ კონტროლს და აძლევენ მიმართულებას ცველა კომუნისტურ პარტიებს რუსეთის გარეშე. ის, რის წინააღმდეგ ენგელსი ასე თავგამოდებული იბრძოდა 1870 წლებში, დღეს რეალობათ იქცა მე-3 ინტერნაციონალში. იგი რუსეთის «კაჟანდრობას» ექვემდებარება და მისთვის უც-

ნობი დიქტატორების ხელმძღვანელობას ექვემდებარება. რუსეთში ბოლშევიზმი წარმოადგენს დიქტატურას მუშათა კლასზე, ინტერნაციონალში კი შეთქმულებას პროლეტარიატის წინააღმდეგ. და ამ შეთქმულების ორგანიზაციასთან ერთათ ხელახლა იკიდებს ფეხს ძველი ტაქტიკა აჯანყებების! არასოდეს არ გაუხდიათ მასსა ზარბაზნის სახორცეთ ასე მოუფიქრებლათ, აუწონლათ, მოურიდებლათ, როგორც ამას სჩადიან მოსკოვის კარნახით მისი მიმდევრები.

დაე მოხდეს მასის დემორალიზაცია, დაე ის გაისრისოს, გაწყდეს, ოღონდ გაძლიერდეს ძალაუფლება მოსკოვის ცენტრალურ კომიტეტის, რომელიც არის მესხია, ერთათ-ერთი მხსნელი მსოფლიო პროლეტარიატის. დევიზი პირველი და მეორე ინტერნაციონალის: «მუშათა განთავისუფლება მუშათა საქმეა», ერთიანათ უარყოფილია მე-3 ინტერნაციონალის პრაქტიკით, რომელიც აგებულა იმ პრინციპზე, რომელიც ამბობს, რომ მთელი ქვეყნის მუშათა განთავისუფლება უნდა მოხდეს რუსეთის კომიტეტის პარტიის ცენტრალურ კომიტეტის დიქტატურის საშვალეებით.

ბ) შედეგები ბოლშევიკური დიქტატურის.

უარყოფა დემოკრატის, გარეკა დამფუძნებელი კრების, მოსპობა ყველა პარტიების, მათ შორის პროლეტარულის, გარდა გაბატონებულ კომუნისტურ პარტიისა, შემოღება სისხლის მსმელი პოლიტიკური რეჟიმის, და ბოლოს, სრული დაშლა წარმოების და გაცვლა-გამოცვლის და საყოველთაო გაჭირვება და შიმშილი, — აი შედეგი ბოლშევიკების რეჟიმის, რომელსაც თანდათან გაეცნო დასავლეთ ევროპა. სოციალისტები, რომელნიც ბოლშევიკებს უცურებენ, როგორც პირველ წმინდა სოციალისტურ მთავრობას დიდ ქვეყანაში და ამიტომ აღტაცებით ეგებებოდენ მას, თავდაპირველათ უმეტეს შემთხვევაში არ იჯერებდენ და ბურჟუაზიულ სიკრუეთ თვლიდენ ღოვლივს, რაც კი ამ რევოლიუციური რეჟიმის წინააღმდეგ ლაპარაკობდა, და ცდილობდენ ყოველიმთვლენა ბოლშევიკების სასარგებლოთ აეხსნათ, მართალია, ამ ბოზდენ ისინი, იქ მოსპობილია ფორმალური დემოკრატია, გაუქმებულია ყველა მოქალაქეთა

ფორმალური თანასწორობა, მაგრამ სამაგიეროდ არსებობს დემოკრატია მშრომელთა კლასების, და მხოლოდ პარაზიტული კლასები არიან მოკლებული პოლიტიკურ უფლებებს. რაც შეეხება დამფუძნებელ კრებას, ის არ შეიძლებოდა სათანადოდ უფლება მოსილი ყოფილიყო, რადგან საარჩევნო სიები შედგა ესერების განხეთქილებაზე და სხვა და სხვა.

ბურჟუაზიულ სიტუატიდან თავის დასაღწევად სოციალისტები ერთიანად იჯერებდნენ ბოლშევიკების ყველა ზღაპრებს მენშევიკების და ესერების გამცემლობაზე, მათი თეთრგვარდიელების და კონტრ-რევოლიუციონერების მხარეს გადასვლაზე, ერთი სიტყვით ხალას ოქროთ იღებდნენ ყოველივეს, რასაც დღეს იმეორებს ტროცკი თავის წიგნში. ხალას ოქროთ იღებდნენ იმის მტკიცებასაც, რომ რუსეთი აყვავებულ მდგომარეობაშია, რომ მუშათა საბჭოები და მათი თვითმოქმედება უარესი განვითარების ხანას განიცდიან და სხვ.

მაგრამ როცა სიმართლის დამალვა აღარ შეიძლებოდა, როცა თვით ბოლშევიკები იძულებული შეიქნენ ნაწილობრივ მაინც აღეარებინათ მწარე სინამდვილე, ბევრი თავს იმით ინუგეშებდა, რომ ეს ეკონომიური დანგრევა საგარეო და სამოქალაქო ომების და ბლოკადის შედეგია და მასთან ერთად გაქრებაო. რაც შეეხება ტერორს, ამბობდნენ, რა გავწყობაო რევოლიუცია თეთრი ხელთათმანით ხომ არ გაკეთდებაო. პროლეტარიატი წინეთაც ბევრ გაჯირვებას იომენდა, ბევრ სისხლს ღვრიდა, და წინეთ ეს ხდებოდა ყოველთვის თავის ექსპლუატატორების და მტარვალების სასარგებლოდ, ეხლა კი ის თავისთავისთვის ეწევა ჯაფას; ის იტანს შიმშილს, ანგრევს დემოკრატიას, სპობს ტერორის საშვალებით და ძალადობით თავის მოწინააღმდეგეებს და მტრებს თავის საკუთარი სურვილისამებრ, რომ ამით შექმნას ახლო მომავალში ისეთი პირობები, საცა გამეფდება საყოველთაო კეთილდღეობა, საყოველთაო თავისუფლება და სამუდამოდ მოისპობა ყოველგვარი ძალმომრეობა... ასე ლაპარაკობდნენ ბოლშევიკების მოსარჩლენი.

მართლაც, რომ ბოლშევიკების «სისხლის და რკინის» რეჟიმს თუნდ ერთი ნაბიჯით მოეახლოვებია უმაღლესი სოციალური მდგომარეობა, მაშინ, კო, ჩვენ შეგვეძლო, კიდევ მეტი,

ჩვენ ვალდებული ვიქნებოდით, შევრიგებოდით მას, როგორც ძალიან მტკიცენულ ოპერაციას, მაგრამ ისეთს, რომელსაც ერთათ-ერთს შეუძლია მძიმე დაავადებულ საზოგადოების გამომრთელება. მაგრამ სამწუხაროთ ბოლშევიკური სისტემა ექიმობის ისეთ მეთოდებს შეიცავს, რომლის შემდეგ მხოლოდ ერთის თქმა შეიძლება: აპერაცია საუცხოვოთ ჩატარდა და პაციენტიც თან გადაიტანა.

როცა ომსა და ბლოკადს ბოლო მოეღო, ჩვენ გვეუბნებოდნენ, აი დღეიდან დაიწყება ეკონომიური აღორძინებაო, მაგრამ ეს აღორძინება ისეთი ხასიათის აღმოჩნდა, რომ მთელი წლის მშვიდობიანობის შემდეგ ბოლშევიზმი იძულებული გახდა კაპიტალიზმის წინაშე წამოჩოქებულიყო. თავისთავად იგულისხმება ჩვენ ლენინსა და მის მიმდევრებს ვუკიყინებთ არა იმას, რომ რუსეთის განვითარების დღევანდელ საფეხურზე აუცილებლათ აღიარეს კაპიტალიზმის არსებობა, არამედ მხოლოდ იმას, რომ ეს უბრალო ჭეშმარიტება მხოლოდ ოთხი წლის შემდეგ შეიგნეს, ხოლო ამ ხნის განმავლობაში კი მთელი თავის ენერჯის დაუზოგავათ სრულიად წინააღმდეგი მიმართულებით მუშაობდნენ, ხოლო ყველას, ვინც საქმის ნამდვილი შეგნება და ცოდნა გამოიჩინა, მოლაღატებათ და რენეგატებათ აცხადებდნენ.

სოციალისტისთვის კი, რომელსაც მარქსის შკოლა გაუვლია, არც ისე ძნელი იყო საქმის ნამდვილი ვითარების გაგება, მით უმეტეს, რომ მარქსისტებმა უკვე რამდენიმე ათეული წლის წინეთ შეიგნეს და აღიარეს ბურჟუაზიული ხასიათი მომავალი რუსული რევოლიუციის.

ოთხი წელი სისხლის, ცრემლის და დანგრევის ასცილდებოდა რუსეთს, რომ მათ გამოეჩინათ ნიჭი შესაძლებლობის ფარგლებით თავის შეზღუდვის, რომელიც ქონდა მენშევიკებს და რომელიც აუცილებელი თვისებაა ცვცვადიდი პოლიტიკური მოღვაწის.

შეიძლება მითხრან: მართალია ბოლშევიზმი იძულებული გახდა კაპიტალიზმს დაბრუნებოდა, მაგრამ უქმთ მაინც არ უმუშავნია, მისი წყალობით მიადწია რუსეთმა ისეთ ეკონომიურ საფეხურს, როცა შესაძლებელი ხდება სახელმწიფოებრივ მოწყობილებული კაპიტალიზმის ანუ ე. წ. «სახელმწიფო კაპიტალიზმის» შემოღება, და ეს ხომ წარმოების თანამედროვე

წესის უმაღლესი ფორმაა, სოციალიზმში გადასვლის ბოლო საფეხურია.

მაგრამ ჩვენ არ შეგვიძლია თუნდ ეს უკანასკნელი ნუგეში დავუტოვოთ ბოლშევიკებს. ყველა მათი დიდი გამარჯვებები გამოიხატა იმაში, რომ მოისპო ის მცირედი ჩანასახი სოციალიზმისკენ სვლისა და განვითარების, რომელიც მათ გაბატონებამდე მოიპოვებოდა რუსეთში.

ყველა მარქსისტები თანახმა არიან იმაში, რომ სოციალისტური აღმშენებლობა მით უფრო სწრაფათ და ნაყოფიერათ იწარმოებს, რაც უფრო განვითარებული იქნება მსხვილი წარმოება, გაუმჯობესებული იქნება მიმოსვლის საშუალება და რაც უფრო მეტათ გაბატონდება ქალაქი სოფელზე.

ხოლო რას მიაღწიეს ბოლშევიკებმა? მათ მოაწყვეს სახელმწიფო თავის პარტიის ხატათ და სახეთ, და ასეთს სახელმწიფო აპარატს დაუმორჩილეს ქვეყნის მთელი სამეურნეო ცხოვრება, ე. ი. ვებერთელა აპარატი საქონლის წარმოების და ტრიალის ისეთ გიგანტურ მეხანიზმათ აქციეს, რომ მისი შინაგანი შეხლავშემოხლის მოწყობა ნთქავდა მთელ საზოგადოებრივ ენერჯიას, ნამდვილი საწარმოო მუშაობისთვის კი აღარაფერი რჩებოდა. საბუთები, რომელიც როზა ლიუქსემბურგს მოკავდა 1904 წელს ბოლშევიკური პარტიული აღმშენებლობის წინააღმდეგ, სავსებით შეგვიძლია დღეს მათი სახელმწიფოებრივი აღმშენებლობის მეთოდებს მივუყენოთ. ეს მეთოდი ემსახურება წარმოებაზე ბატონობას და არა მის გაძლიერებას, მისი ძალების შებოქვას და არა კონცენტრაციას.

ასეთ პოლიტიკის პირდაპირი შედეგი იყო ის, რომ მსხვილი წარმოების აპარატი, რომელიც უფრო მგრძობიარეა და შემდგრატებელ გარემოებათა გავლენას ვერ იტანს, სახელდობრ რკინის-გზების და მსხვილი მრეწველობის, პირველი გაჩერდა. და დღეს მათი საბრალლო ნაშთები არსებობენ და საცოდავათ გამოიყურებიან.

შედარებით უკეთეს მდგომარეობაში იყო წვრილი მრეწველობა, რომელიც კონტროლ ქვეშ დაყენება ბიუროკრატიისთვის არც ისე ადვილია და რომლის მეორე მხრივ ტრანსპორტის საშუალებებზე ისე დიდათ არ არის

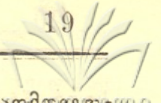
დამოკიდებული. წვრილი მწარმოებლობის შინა-მრეწველი მუშაობს ადგილობრივ ბაზრისთვის, მისი სამუშაო იარაღები მარტივია და ადვილი გადასატანი. თუ ტრანსპორტი მოშლილია და ნედლი მასალის მოტანა გაძნელებული, სათბობი და სურსათი ძნელი საშოვნელი, ის თვითონ გადაბარგდება იქ, სადაც მოიპოვება ნედლი მასალა, ტყე და სურსათი. და ეს მას ბევრათ უფრო ადვილათ შეუძლია, ვინემ მსხვილ წარმოებას.

სწორეთ ამის გამო დღეს რუსეთში პირველ რიგში დგება თანდათან ხელოსნობა და შინამრეწველობა, და რადგან ის ადგილობრივ ნედლი მასალის გადამუშავებას ეწევა, როგორცაა სელი, ხე, ტყავი და სხვ. ცხადია, სოფელში უფრო ადვილათ გავითარდება, ვინემ წინააღმდეგ მსხვილ სამრეწველო ქალაქებში, რომელნიც თანდათან ინგრევა და ცალიერდება.

მაგრამ დაქირავებული მუშებიც გარბიან ქალაქებიდან, სადაც კი შეუძლიათ. რუსეთში გლეხსა და მუშას შორის ჯერ ისეთი ღრმა უფსკრული არ გათხრილა როგორც დასავლეთ ევროპაში. ბევრი მუშა გაცნობილია სოფლის სამუშაოს და ნათესაური კავშირი აქვს სოფელთან. ამიტომ მისთვის ძნელი არაა წარმოებიდან სოფლის მეურნეობას დაუბრუნდეს, რაც ცოველ შემთხვევაში ლუკმა პურს და ზამთარში თფილ ქოხს მაინც უზრუნველყოფდა.

მუშათა მეორე ნაწილი გარბის მსხვილი წარმოებიდან და სოფელში ხსნის პატარა სახელოსნობებს. აქეთვე ერეკება მას, გარდა მატერიალურ მოსაზრებისა, შედარებით მეტი თავისუფლება სოფლის, სადაც პოლიტიკური ძალმომრეობა და ჯაშუშობა ისე განვითარებული არ არის, როგორც ქალაქში.

ამ უკანასკნელში რჩებიან ამიტომ მხოლოდ ისინი, რომელთაც წასავალი არსაით აქვთ, ე. ი. პირველ ცოვლისა უბედური ინტელიგენცია, რომელმაც არც რაზე ხელობა იცის, არც სოფელს მეურნეობაში მუშაობა შეუძლია. ნაწილი ამათგან საბჭოთა სამსახურში იკალათებს ან სპეკულიაციას კიდებს ხელს, დანარჩენნი კი ადრე თუ გვიან უნდა ამოიხოცონ, იმისდა მიხედვით თუ რა რამდენი შერჩათ ძველი შექმნილიდან ამ გადატრიალების და არეგ-დარევის შემდეგ ისეთი რაც შეიძლება ცოველ დღიურათ ლუკმა პურზე გადასცვალონ.

მსხვილი წარმოება მოსკობილი, ტრანსპორტი გაჩერებული, ყველა შრომის უნარის მქონე ერთიანათ სოფლებში გადაბარგებული, ხოლო ქალაქებში კი ჩინოვნიკები, პარაზიტები და მათხვრები,—აი სურათი, რომელსაც თანდათან უახლოვდება საბჭოთა რუსეთი. და ამით ის თანდათან უბრუნდება იმ ეკონომიურ საფეხურს, რომელზედაც იდგა რუსეთი მე-18 საუკუნეში. მასში თანდათან ქრება ის ელემენტები, რომელნიც განვითარების განსაზღვრულ საფეხურზე წარმოადგენენ ერთათ-ერთ საფუძველს წარმოების იმ ახალი წესისათვის, რომელიც კაპიტალიზმზე მალა დგას. ცხადია ეს არა თუ არ წარმოადგენს წინ წასვლას, პროგრესს, პირიქით ეს უშველებელი უკან დახევია. და ამის გამო რუსეთი დღეს ბევრათ უფრო შორსაა სოციალიზმისაგან, ვინემ ომის წინ იყო. აი უდიდესი რევოლიუციური მიღწევანი ბოლშევიზმისა! ის მართლაც რომ ღირსეული შედეგია იმ არაადამიანური გაბრაზების, რომლითაც საბჭოთა ხელისუფლებამ თვით ისპანიის წმინდა ინკვიზიციასაც კი გადააჯარბა.

მაგრამ ბოლშევიკებს არ ყოფნის ის «წარმატება», რომელსაც რუსეთში მიადწიეს და რადგან იმდენი ძალა აღარ შესწევთ, რომ დაანგრიონ ევროპის მსხვილი მრეწველობა, საიდანაც უნდა წარმოიშვას სოციალიზმი, ისინი ცდილობენ ის პროლეტარული მასიური ორგანიზაციები მიანიც დაშალონ, რომელნიც სოციალიზმის გამარჯვების ერთად-ერთ უზრუნველყოფელ ძალას წარმოადგენენ.

ის დიდი წინააღმდეგობა, რომელიც ემჩნეოდა ევროპის მუშათა მოძრაობას მისი ჩასახვის დღიდან მე-19 საუკუნეში, დღეს თავის უდიდეს და, უნდა იმედი ვიქონიოთ, უკანასკნელ გამოსახულებას კოულობს რუსეთში.

ჩვენ არაერთხელ აღგვინიშნავს ეს წინააღმდეგობა. მისი გამომხატველია პირველათ ყოვლისა ინგლისის ჩარიტიზმის და საფრანგეთის ბლანკიზმის განსხვავებაში. პირველი ცდილობდა ყველა მუშებრს, რომელნიც მზათ იყვენ თავის კლასისათვის საბრძოლველათ, ერთ დიდ არმიასი შეერთებას განურჩევლათ მათი განსხვავებული მიმდინარეობისა. ამ მიმდინარეობებს ძალით კი არ ახშობდენ ორგანიზაციაში, არამედ მათ ინელებდენ შიგნი, რადგან მათ ისე უყურებენ როგორც შინაურ განსხვავებას, და არა როგორც

სხვა და სხვა ორგანიზაციების წინააღმდეგობას. მასის ჩაბმა ბრძოლაში და მათი შექცევაში შირება—აი პირველი და უმთავრესი მოვალეობა შეგნებულ კლასობრივ მებრძოლთათვის.

საფრანგეთში კი, პირიქით, პირველი ადგილი ეკირა შეთქმულობას. შეთქმულთა ორგანიზაცია არ შეიძლება ფართე იყოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში მისი აღმოაჩენა ადვილი იქნება. შეთქმულებამ შეიძლება გაიმარჯვოს მხოლოდ მაშინ, თუ ყველა შეთქმულებში უსახვროთ ენდობიან თავის ხელმძღვანელთ—ამიტომ შეთქმულთა ორგანიზაციების რაოდენობა უდრის ხელმძღვანელთა რაოდენობას, რომელნიც მუდამ სასტიკათ ებრძვიან ერთმანეთს და ამით მუდამ განხეთქილება შეაქვთ ბრძოლისთვის გამზადებულ მუშათა ორგანიზაციებში.

მოძრაობის ამ სტადიის გამომჩხილი დიდხანს არსებობდა საფრანგეთის მუშათა მოძრაობაში და სექტანტურ მიმართულებასა და განხეთქილებას ასულდგმულებდა საფრანგეთის მუშებში თითქმის 1905 წლამდე.

მარქსსა და ენგელსს ეს სექტანტური სული, ყველაზე სერიოზულ საფრთხეთ მიაჩნდათ მოძრაობისათვის. ისინი არადერს ისე არ უფრთხოდენ, როგორც მარქსიზმის სექტანტურ მოძრაობათ გადაგვარებას. აქედან წარმოსდგა მათი ოპოზიცია ლასალიანობის წინააღმდეგ, რომელსაც ისინი ნამეტან სექტანტურ მოძრაობათ თვლიდენ და ჰაინდმანის წინააღმდეგ ინგლისში.

რაც უფრო ძლიერდებოდა საფრანგეთში მასიური მუშათა მოძრაობა, მით უფრო სუსტდებოდა სექტანტობა, რომელმაც დღეს თავშესაფარი იშოვა რუსეთში, სადაც არალეგალური მდგომარეობა აუცილებლობას წარმოადგენდა.

აქედან ეს სექტანტური სული ხელახლა შემოიქრა ევროპაში, და თავი იჩინა ყველგან, სადაც მალა იდგა პრესტიჟი რუსეთის რევოლიუციონერების, რომელნიც საერთოთ, უნდა ითქვას, საგრძობი გავლენით სარგებლობენ 1905 წლის რევოლიუციის შემდეგ. ბოლშევიკებმა საუცხოვოთ ისარგებლეს ამ გავლენით. როგორც ნამდვილ შეთქმულებს, მათ პირიქით ეჯავრებათ დიდი ფართე მუშური ორგანიზაციები, სადაც შედიან მუშათა კლასის ყველა მიმდინარეობანი, რომელნიც კლა-

სიურ ნიაღვრე დგანან. მათ ურჩევნიათ მუშათა მებრძოლი ორგანიზაციები, რასაკვირველია, არა ძალიან დიდი, რომ ადვილათ შეიძლება ადგეს მათი ცენტრალ. კომიტეტის ერთგული მომხრეებით ავსება. ყველა დანარჩენი პროლეტარული ორგანიზაციები მათთვის მტრებია, რომლებიც ყოველი საშვალებით უჭევლათ უნდა დანგრეულ იქნენ. ამის მიღწევა მათ, საბედნიეროდ, ვერ შესძლეს, მაგრამ იმდენი ძალა მინც აღმოჩნდათ, რომ რევოლიუციის გადამწყვეტ მომენტში შინაური განხეთქილება და ბრძოლა გაეჩაღებიათ მუშათა კლასის მიმართ, ამით დაასუსტეს იგი და მოუსპეს საშვალეობა თავის გამარჯვების ნაყოფით იმდენი ესარგებლათ, რამდენის ნებას იძლეოდა გარემოება.

ყველაზე მეტად ბოლშევიკების ჩარევით დაზარალდა საფრანგეთის პროლეტარიატი, რომელიც ბლანკისტურ და იაკობინურ ტრადიციების წყალობით ყველაზე ნაკლებათ იყო მომზადებული ბოლშევიკური ფრანკოლოგიის გავლენისთვის წინააღმდეგობის გასაწევათ. თვით ის ამხანაგებიც კი, რომელთაც მესამე ინტერნაციონალი ჯვარზე აკრავდა, როგორც საზიზღარ გამცემლებს, ვერ ბედავდნენ შეუფერადებელი, ნამდვილი სიმართლე ეთქვათ საფრანგეთის მუშებისთვის რუსეთის შესახებ. ეშინოდათ, ვაი თუ ამით რუსეთის რევოლიუციას ზიანი მოუვიდეს, თითქმის თვით ბოლშევიკები არ იცვენ ყველაზე საშიში მტერი ამ რევოლიუციის! სოციალისტური რევოლიუცია დამოკიდებულია საწარმოო ძალთა განვითარებასა და ქალაქის სამრეწველო პროლეტარიატის გამრავლებაზე. ვინც ამ ფაქტორებს სპობს, ის აკეთებს კონტრრევოლიუციის საქმეს, თუნდაც ის ამავე დროს ათასობით ცარცვავდეს და ხვრეტდეს ბურჟუებს. ვინაიდან ჩვენ მასწავლებელს ქვია კარლ მარქსი და არა მაქს გელცი. (გელცი 1921 წ. გერმანიაში მომხდარ კომუნისტურ აჯანყების მეთაურია. მთარ.)

ლენინი თვითონ იძულებული გახდა განეცხადებია, რომ საქმე ასე ვერ წავა, და ის ახლა ცდილობს ხელახლა შექმნას კაპიტალიზმის განვითარების პირობები რუსეთში. დღევანდლამდე (ივლისი 1921 წლის, როცა დაიწერა ეს წიგნი) ის სასტიკი წინააღმდეგია, რომ პროლეტარიატის ნაშთებს მიეცეს საშვალეობა

პოლიტიკური ძალმონარეობით შეტყუებული მოქმედების თავისუფლათ განვითარების. ნიშნავს ეს იმას, რომ მას პროლეტარიატის თავისუფლების უფრო ეშინია, ვინემ კაპიტალისტების. თუ ის ფიქრობს, რომ მუშებს შეიძლება უფრო ცუდათ მოექცე, ვინემ კაპიტალისტებს? მაგრამ რა ზომებიც უნდა მიიღოს მან ამერიდან, ადვილათ შესაძლებელია ყველა ნამეტანი დაგვიანებული დარჩეს. ურემი ისე ღრმათაა ტალახში ჩაფლული, რომ ვეცვობთ მოკლე დროში ვინემ მისი ამოფრევა მოახერხოს. საბჭოთა რუსეთის ეკონომიური მდგომარეობა კი ისეთ კატასტროფიული მდგომარეობაა, რომ დიდხანს ცდა არ შეუძლია.

გ) მოსალოდნელი კატასტროფა.

უნდა ანგარიში გაუწიოთ იმას, რომ ახლო მომავალში კომუნისტური დიქტატურის დაცემა აუცილებელია. განსაზღვრული ვადის დასახელება შეუძლებელია. დაცემა შეიძლება მოხდეს ხვალ, შეიძლება უფრო გვიან, ვინემ ჩვენ გვეჩვენება. ერთი კი ექვს გარეშეა: ბოლშევიზმმა უკვე გადააბიჯა თავის აპოგეის უმაღლეს წერტილს და ეხლა თავკვე მიექანება. და ტემპი ამ თავდაღმა დაქანების თანდათან უფრო აჩქარებული ხდება.

და აი ჩვენს წინაშე იბადება სერიოზული საკითხი: ვინ დაიქერს მის ადგილს? ბოლშევიკები ყველაზე ერთგულათ მუშაობენ იმისთვის, რომ მათი მემკვიდრეობა მხოლოდ სხვა დიქტატურას დარჩეს, რომ წითელი ტერორი თეთრი ტერორით შეიცვალოს.

ჩვენ უკვე ვნახეთ, რომ ბოლშევიზმმა დაანგრია ტრანსპორტი და მსხვილი მრეწველობა, ე. ი. ის ორი ძალა, რომელნიც არა თუ ქმნიან სოციალიზმის ელემენტებს, არამედ მის განხორციელებამდე უზრუნველყოფენ დემოკრატიის გამარჯვებას. დააქანეს რა ეკონომიურათ რუსეთი პეტრე დიდის და ეკატერინეს დროისაკენ, ბოლშევიკებმა პოლიტიკურათაც იგი ამ ეპოქას დაუახლოვეს. ეს დღეს ძალიან გამოსადევია ბოლშევიკური დიქტატორებისთვის, ვინაიდან ყველა კლასების და პარტიების მოსპობით, მოიშალა ის ძალა, რომელსაც შეეძლო მათ წინააღმდეგ აშკარა ბრძოლის წარმოება. მაგრამ ეს გარემოება ძალიან ხელსაყრელი იქნება მისი მემკვიდრეების დიქტატურისათვისაც.

საქართველო

შეიძლება აქედანვე ითქვას, რომ ეს უკანასკნელი ვერ იქნება ისეთი ძლიერი, როგორცაა თვით ბოლშევიკური დიქტატურა. უფრო საფიქრებელია, რომ დღევანდელი დიქტატურა დაილუპება თვით კომუნისტთა ბანაკში ამტყდარ შინაური ბრძოლით. კომუნისტებმა დაკარგეს პირვანდელი სიმტკიცე რწმენის. ერთნი დღეს ახალ გზებს ეძებენ, მეორენი კი პირიქით ძველის გზით ურცევლათ სიარულს თვლიან ხსნის ერთადერთ საშვალეებათ. რაც უფრო გამწვავდება ქვეყნის კრიტიკული მდგომარეობა, მით უფრო მეტი აღმოუჩნდება ახალ-ახალ გზების მაძიებელთა რიცხვი, მაგრამ მით უფრო მეტი იქნება ის ახალ-ახალი გზებიც, რომლითაც ისინი მოისურვებენ წასვლას. ამ რიგათ არვედარევა თანდათან გაძლიერდება კომუნისტურ ბანაკში, ხოლო რწმენა და იმედი თანდათან მიილულება.

ამ გარემოებამ არ შეიძლება თავის მხრივ გავლენა არ იქონიოს იმათზე, ვინც შეადგენს დიქტატურის საფუძველს და სიმაგრეს—არმიასა და ბიუროკრატიაზე, რომელთა შორის ბევრისგან ბევრია ბოლშევიზმის მოწინააღმდეგე, პირდაპირ მოქალაქე ელემენტი, მხოლოდ გაპირვების გამოა შესული მათთან სამსახურში. ტროცა ჯარისა და ბიუროკრატის რიგები საკმაოდ მოიშლება, მაშინ გარეშე ძალის ჩაურევლათ, უინტერესეციოთაც,—რაიც მხოლოდ შინაგან დაშლის პროცესს შეაჩერებდა, საქმე თავისთავით მივა 9 ტერმიდორამდე (დიქტატურის დაცემის დატა საფრანგეთის დიდ რევოლიუციაში) ან განმეორდება აჯანყება დეკაბრისტების, რომლის ასი წლის თავს 1925 წელს შევეგებებით, მაგრამ განმეორება გამარჯვებით დაგვირგვინდება.

და თუ მართლა ისე მოხდა, როგორც ჩვენ ვამბობთ, მაშინ შეუძლებელია ახალ ბატონებს ისეთივე ორგანიზაცია და ძალა დაურჩეს, როგორც დღემდე აქვთ ბოლშევიკებს. ეს იმიტომ რომ გადატრიალების დროს განთავისუფლებული ძალები მეტათ მრავალნი და სხვადასხვაგვარი იქნებიან; შეუძლებელია აგრეთვე რუსეთში ისეთი სამხედრო დიქტატურა გამეფდეს, როგორც უნგრეთშია: რუსეთის ჯარის და აფიკრების ქრელი შემადგენლობა უმთავრესი ხელია შემოშლელი ასეთი შედეგის.

მაგრამ ის, რისიც ჩვენ გვეშინია,—ესაა არა

დიქტატურა, არამედ კიდევ უარესი. ეს უფრო მოსალოდნელია, რომ ახალი მთავრობა მეტათ სუსტი იქნება და ვერ დაიფარავს ქვეყანას ებრაელების და ბოლშევიკების «პოგრომისაგან».

ასეთ პირობებში ქვეყანა ერთიანათ ანარქიის მორევში ჩაედგება. ცველაზე ძლიერი ეკონომიური კავშირი, რომელიც ამაგრებს თანამედროვე სახელმწიფოს, სახელდობრ: გაცვლა-გამოცვლა ქალაქსა და სოფელს შორის, რომელიც ორივე ფაქტორს ერთმანეთისაგან მჭიდროდ დამოკიდებულებაში აყენებს,—ეს კავშირი ბოლშევიკებმა დიდი ხანია გასწყვიტეს. ქალაქს არაფრის მიცემა არ შეუძლია სოფლისთვის და ეს უკანასკნელი თავის საკუთარ დამოუკიდებელ ცხოვრებას დაუბრუნდა: ქალაქი ცხოვრობს არა სოფელთან საქონლის გაცვლით, არამედ ამ უკანასკნელზე ხანგამოშვებით თავდასხმებით, რომელსაც სასურსათო რაზმები აწყობენ. ამით ქრება ყოველი შეგნება სახელმწიფო მთლიანობის. ამიტომ, როცა დაირღვევა დღევანდელი დიქტატურა, რომელიც სასტიკათ გაწვრთნილი ჯარის საშვალეებით რკინის მუხრუქს უქერდა ქვეყანას, უკანასკნელს ქალსი მოიცავს და ნანგრევებათ აქცევს.

ასეთი პერსპექტივა, ცხადია, სახარბიელოთ არ ჩაითვლება. და აქედან ადვილი გასაგებია იმ სოციალისტების აზრი, რომელნიც ამბობენ, თუმცა ბოლშევიზმი საშინელი რამაა, მაგრამ კიდევ უფრო უარესია ის, რაც აუცილებლათ მოცვება მის კატასტროფიულ დაღუპვას, ამიტომ ჩვენ იძულებული ვართ დავიცვათ ის, როგორც უფრო ნაკლები ბოროტებათ.

ეს მართალი იქნებოდა, არჩევანი რომ ჩვენს ხელში იყოს. მაგრამ ბოლშევიზმს თვით ბოლშევიზმივე უთარის სამარეს, და რაც უფრო დიდხანს დარჩება იგი სახელმწიფოს სათავეში თავის კომუნისტური პოლიტიკით, მით უფრო საშინელი იქნება შედეგი რომელიც მათ დაცემას მოცვება.

საბედნიეროთ ჩვენი პერსპექტივა არ ისაზღვრება მარტო წითელი და თეთრი ტერორის, დიქტატურის და ანარქიის ალტერნატივით (დაპირდაპირებით). არის მესამე შესაძლებლობაც. არა ბოლშევიზმის დაცემა, არამედ მის მიერ თავის განკერძოებულ ბატონობაზე ხელის აღება, სხვა სოციალისტურ პარტიებთან, მენშევიკე-

ბთან და ესერებთან კოალიციის შეკვრა, მუშების და გლეხებისთვის და მათსადამე დემოკრატიისთვის თავისუფლების დაბრუნება. ამ გზით შეიძლება შექმნა ისეთი რეჟიმის, რომელსაც უფრო ფართე სოციალური საფუძველი ექნება, ვინეღ დღევანდელს, და უფრო შეეძლება გამკლავება ყოველგვარი ხიფათის წინაშე, რომელსაც უმზადებს დღევანდელ რუსეთის რესპუბლიკას მისი ეკონომიური კრიტიკული მდგომარეობა. რამდენათაც იგი ახალ რეჟიმში თვითონ ამოსწურავდა კომუნისტურ დიქტატურას, იმდენათ გაძნელებული იქნებოდა ახალი, კონტრ რევოლუციონური დიქტატურის გაჩენა, და გაადვილებული ანარქიასთან ბრძოლა. ამით ბოლშევიკები დაკარგავდენ, მართალია, თავის «ყოვლის შემძლებლობას», მაგრამ შეინარჩუნებდენ ხელისუფლებაში მონაწილეობას, უამისოთ კი მათ აუცილებლი პოლიტიკური და ფიზიკური სიკვდილი მოეღის.

მაგრამ განა ყოფილა ოდესმე ისეთი აბსოლიუტური რეჟიმი, რომელსაც თავის ნებით აელოს ხელი თავის უფლებებზე რაც უნდა აშკარა და ნათელი ყოფილიყოს საბუთები ასეთი დათმობის? აი ჩემს წინ ძვეს ახალი ნომერი «როტე ფანე»-სი 29 ივნისის თარიღით, რომელშიაც დასტამებულია ბუხარინის მოხსენება საბჭოთა რუსეთის ახალ ეკონომიურ კურსის შესახებ: «გამაგრება ხელისუფლების პოლიტიკაში არავითარი დათმობა და რაც შეიძლება მეტის დათმობა ეკონომიკაში! ოპორტიუნისტები ფიქრობენ, რომ ჩვენ ჯერ ეკონომიურ დათმობას გავაკეთებთ და შემდეგ პოლიტიკურსაც ზედ მოვაცლებთ! მაგრამ ჩვენ ვუთმობთ ეკონომიურ სფეროში (კაპიტალისტებს, კ. კაუცკი) იმისთვის, რომ პოლიტიკური დათმობა არ დაგვჭირდეს (მუშებისთვის! კ. კაუცკი). არავითარი კოალიციური მთავრობა, (საქმე ეხება კოალიციას სოც. პარტიებ შორის და არა ბურჟუაზიულთან. კ. კაუცკი) ან სხვა რამ ამგვარი, არც თანასწორობა გლეხების და მუშების! ჩვენ ეს არ შეგვიძლია».

ამ სიტყვებში არ ჩანს სერიოზული გაგება იმის, რაც დღეს აუცილებლათ საჭიროა. ბუხარინები, ლენინები, ტროცკები არაფრით არ ჩამოუვარდებიან ბურბონებს, გაბსბურგებს, გოგენცოლერებს, რომანოვებს თვითმპყრობელურ უფლებებზე ჩაბლაუჭებაში. არაფერი

მნიშვნელობა არა აქვს იმას, რომ ერთნი თავის ხელისუფლებას «ღვთის წყალობათ» თვლიან, მეორენი «პროლეტარიატის წყალობათ». ვინაიდან ის პროლეტარიატი, რომელმაც ვითომ ასეთი უფლებით აღჭურვა სამუდამო ბოლშევიკები, ისეთივე ფიქციაა, როგორც ის ღმერთი, რომლის ცხებულ შვილებათ აცხადებენ თავს დედამიწაზე მეფის ღინასტიები.

ბოლშევიკებს და მონარქებს აერთებს მტკიცე გადაწყვეტილება, თუნდ დაიღუპონ, მაგრამ თავის წმინდა უფლებების ერთი ნამცეცეც კი არავის დაუთმონ. მაგრამ არის ხოლმე ისეთი გარემოებაც, როცა თვითმპყრობელები სხვაგვარათ იქცევიან. ამიტომ შეიძლება განსაზღვრულ პირობებში ბოლშევიკებმაც აიღონ ხელი «კაცთ-მოცარე» გადაწყვეტილებაზე— გვირჩვენია სულ დანიგრეს რუსეთი, ვინემ სხვა სოციალისტებთან კოალიციაში შევიდეთო.

მართალია ისიც, რომ მუშათა უფრო ენერგიულ და ინტელიგენტურ ნაწილის ქალაქიდან გასვლა და მასების აპატია, რომელიც თანდათან იზრდება, დიდ დაბრკოლებას უცენებს წინ დემოკრატიის აღორძინებას. მაგრამ არასოდეს არ ზდება ისე, რომ მხოლოდ რომელიმე ერთი ტენდენცია ისტორიული განვითარებისა იყოს მომქმედი; მის გვერდით ყოველთვის აქვს ადგილი მთელ რიგ სხვა ტენდენციებს, რომელთა ძალა და მნიშვნელობა დროთა განმავლობაში შესამჩნევათ იცვლება და მხოლოდ ცვლდა ამ ძალებით საერთოთ განისაზღვრება ნამდვილი პოლიტიკა ამა თუ იმ საზოგადოებრივ ჯგუფის. ასე მაგ. ზემოაღნიშნული დაყოფა კომუნისტურ ბანაკში თავის მხრივ იწვევს ქალაქში დარჩენილ მუშათა დემოკრატიულ ტენდენციების გამოცოცხლებას.

გარდა ამისა ბოლშევიკები ძალიან ცდებიან, როცა ფიქრობენ თავის სურვილისამებრ პოლიტიკის ეკონომიკისაგან გამოცოცხდეს და მხოლოდ ეკონომიური დათმობებით თავის გადარჩენას, ან როცა ეკონომიურ დათმობებით ცდილობენ პოლიტიკური დათმობების თავიდან აშორებას.

დღევანდელ კრიტიკულ მდგომარეობიდან თავის დასაღწევათ რუსეთს აუცილებლათ ესაჭიროება უცხოეთის დახმარება, უცხოეთის კაპიტალი. მისი ოქროს თანხა დაღვევაზეა მისული, საექსპორტო პროდუქტები მას მინი-

მალური დოზით თუ მოეპოვება. მხოლოდ უცხოეთში სესხის აღებას შეუძლია მათთვის რეალური დახმარების მიცემა. მაგრამ სესხს კაპიტალისტები მხოლოდ ისეთ მთავრობას მისცემენ, რომლის სიმტკიცეში ისინი დარწმუნებული არიან. მათ არაფერი აქვთ დიქტატურის, თუ აბსოლიუტიზმის წინააღმდეგ; ერთსაც და მეორესაც გაუხსნიან კრედიტს, თუ დარწმუნდნენ რომ მათი მთავრობა შეურყეველია. მაგრამ კომუნისტური დიქტატურის შესახებ მათ ასეთი რწმენა არ მოეპოვებათ. ამიტომ ბოლშევიკებს ძალიან გაუჭირდებოდათ მისაღებ პირობებში სერიოზული სესხის შოვნა. მთავრობა, რომელიც მემკვიდრეობასა და ტრადიციას არ არის დაყრდნობილი, რომელიც რევოლიუციის წიაღიდან იშვა, ვერ დაიმსახურებს ნდობას, თუ მის უკან მდგომ ხალხის მიერ თავისუფლათ არჩეულ წარმომადგენლობას არ ეყრდნობა.

მეორე მხრით, რუსეთის აღდგენისთვის მარტო სესხიც არ კმარა. ბოლშევიკურ მარქვიმმა გაფანტა ის კადრი კვალიფიციური მუშების, რომელიც რუსეთის კაპიტალისტურ განვითარების პროცესში შემუშავდა ამ ნახევარი საუკუნის განმავლობაში. დღეს კვალიფიციური მუშების დიდი ნაკლებობაა ყველა დარგში; და ესაა, თუ გნებავთ უდიდესი დაბრკოლება რუსეთის მრეწველობის აღდგენისათვის. კვალიფიციური მუშების ნაკლებობა დიდხანს დარჩება მგრძობიარე, მტკივნეულ ადგილათ მაშინც კი, როცა ნედლი და სათბობი მასალა თავზე საყრელათ იქნება.

რუსეთს ისევე ესაჭიროება უცხოელი კვალიფიციური მუშები, როგორც უცხო კაპიტალი. მაგრამ ამ მუშებს კიდევ უფრო ნაკლები სურვილი ექნება რუსეთში წასვლის, ვინემ კაპიტალისტებს, თუ იქ დემოკრატიულ რეჟიმს არ ექნა ადგილი. ან იქნებ ლენინი, ტროცკი და ბუხარინი ფიქრობენ, რომ დასავლეთ ევროპის კულტურულ და თავისუფალ ცხოვრებას შეჩვეული მუშები სამოვლებით შერგავენ თავს იმ ჯოჯოხეთში, რომელიც მეფობს რუსეთის ქალაქებში, საიდანაც გარბიან თვით რუსის მუშებიც, რომელნიც მეფის რეჟიმით მაინდამაინც განებივრებული არ იყვნენ წარსულში. რუსეთის ბოლშევიკები, რომელნიც ემიგრანტობის დროს ხშირათ დიდხანობით ცხოვრობდნენ ევროპაში, სჩანს კარგათ ვერ გასცნობიან დასავლეთ

ევროპის მუშათა ცხოვრებას, თუ უკანასკნელნი რაიმეს გულისთვის შეურიგდებიან, «ჩეკას» უმსგავსებებს, თუ გონიათ, რომ ისინი დათანხმდებიან ისეთ პროფ. კავშირებში წევრობას, სადაც ენას კბილი უნდა მოუჭირო და სადაც გამგობას მთავრობა ნიშნავს; თუ გონიათ, რომ ისინი დაკმაყოფილდებიან მარტო მთავრობის გაზეთების კითხვით და უსიტყვოთ დაემორჩილებიან უთვალავ შევიწროებას მართველი ბიუროკრატიის მხრივ. მხოლოდ მონური სულით გაყდენთილ მუშას შეუძლია კმაყოფილება იგრძნოს დღევანდელ რუსეთში. თუ ვინმე მიეშურებოდა დღემდე რუსეთში—ეს იყვენ უმთავრესათ ლიტერატორები, ესე იგი ინტელიგენტები, რომელნიც დიქტატორის კარის კაცთა რიცხვში გადადიოდნენ და აქ ამრავლებდნენ პრივილეგიურ პარაზიტულ წრეებს. მუშები კი, რომელნიც შეატდინა სულით-ხორცამდე მატყუარობით გაყდენთილი რუსული პრესის მიერ დახატულ თვალწარმტაც სურათებმა, და რუსეთში გაემგზავრენ, რომ თავის შრომით ერჩინათ თავი, სულ მოკლე ხანში უკანვე გაზობრუნდნენ იმედ გატრუებულნი.

რუსეთს უკიდურესათ ესაჭიროება უცხოელი კვალიფიციური მუშები, მაგრამ ის ვერ მიიზიდავს მათ, სანამ ცხოვრების დემოკრატიულ ფორმებს არ შეითვისებს.

ამ რიგათ ის, რასაც ბოლშევიკებს უნდათ მიაღწიონ ეკონომიური დათმობებით, განუხორცილებელი დარჩება, თუ ეკონომიურს—პოლიტიკური დათმობებიც არ დაუმატეს.

მეორე მხრივ კიდევ რომ მოახერხონ ბოლშევიკებმა პოლიტიკურ სფეროში დაუთმობლათ საკმაო კაპიტალის და მუშების მიზიდვა რუსეთში წარმოების აღსადგენათ, ამითაც მუშათა კლასს ისეთი ძალა მიცემა, რომ მის მისწრაფებას დემოკრატიისადმი წინ ველარავინ გადაუდგება. მით უმეტეს, რომ წარმოების გამოცოცლებასთან ერთათ ისევე გაიბმება მკიდრო კავშირი ქალაქსა და სოფელს შორის და ამის შედეგათ გაძლიერდება გლეხებშიც დემოკრატიული მოძრაობა. ფართე მასები, რომელთაც დაკარგეს რწმენა და იმედი კომუნისტების და მათი დიქტატურის, მოითხოვენ თავისუფალ ოციომოქმედებას.

ამ რიგათ ეკონომიური და პოლიტიკური

F 1294/L
1922

დათმობები ერთმანეთზეა გადამბული და მკიდრით დაკავშირებული. დღეს დღეობით შეუძლებელია იმის წინდაწინ გაჭვრეტა, შექმნენ თუ არა დემოკრატიული ელემენტები თავის დროზე დათმობა გამოსტაცონ ბოლშევიკებს და ამით უზრუნველყონ მშვიდობიანი განვითარება დემოკრატიის და დამყარება პროლეტარულ-გლეხური რეჟიმის, როგორც არსებობდა მაგ. საქართველოში ბოლშევიკების ცალკურ თავდასხმამდე; თუ ბოლშევიკები თავის გიჟური სიჯიუტით უარყოფენ ცოველგვარ დათმობას მანამდე, სანამ დემოკრატიულ ელემენტებს სულს არ ამოხდიან, ამით ნიადაგს მოუზნადებენ თავის დაცემის შემდეგ თეთრი დიქტატურის ანდა უსაშინელესი ანარქიის განვითარებას.

ასეა თუ ისე, ევროპის სოციალისტების მოვალეობა აშკარაა: იმასთვის, რომ გადაარჩინონ ქვეყანა თეთრი დიქტატურის და ანარქიისაგან, მათ უნდა მხარი დაუჭირონ არა ბოლშევიკებს, არამედ დემოკრატიულ სოციალისტურ ელემენტებს, რომელნიც ბოლშევიკებს წინააღმდეგობიან. ბოლშევიკურმა დიქტატურამ მოსპო ყველა ის ეკონომიური წინასწარი პირობა სოციალიზმის, რომელთაც მოასწრეს განვითარება რუსეთში. დემოკრატიის გამარჯვება კი უზრუნველყოფდა ყოველ შემთხვევაში ამ პირობების თანდათანობით აღდგენას. თუ დემოკრატია ვერ შესძლო კომუნისტებისთვის დათმობის ხელიდან გამოგლეჯა, მაშინ საბრალო რუსის ხალხს უსაშინელესი ბარბაროსობის ბნელი და სასტიკი ხანის განცდა მოეღის. აქეთვე უკაფავს მას გზას ბოლშევიკური დიქტატურა.

ბოლოს კაუტცი ასეთ დასკვნას უკეთებს ბოლშევიზმის მიერ მოღვაწეობას.

«ბოლშევიზმის რეაქციონური ხასიათი, რომლითაც გაყდენთილია მთელი მისი თეორია და პრაქტიკა, და რომელიც კიარ გვახლოვებს, არამედ გვაშორებს სოციალიზმს, ბოლშევიკების სიველურესა და ძალაუფლების მოკვარებასთან ერთად, მთავარი მიზეზია მათგან პროლეტარიატის დართა წრეების თანდათან ჩამოშორების. ყველა ეს კი იმის მომასწავებელია, რომ ბოლშევიკები წავლენ ისე, რომ არადერს დასტოვებენ გარდა წევლისა და ნანგრევებისა.

ბოლშევიკებამდეც იყო შემთხვევა, როცა პროლეტარიატს ნაადრევად ჩაუვარდა ხელში ძალაუფლება, და მისი შერჩენა არსებულ პირობებში შეუძლებელი იყო მაგრამ მათ დასტოვეს დიდებული სახელი, და ისინი ღვირფასი არიან ჩვენთვის ანაბაპტისტებით დაწეებული და პარტიის კომუნარებით გათავებული.

ბოლშევიზმმა კი ბნელი ფურცელი ჩასწვრა სოციალიზმის ისტორიაში. უკვე დღესვე პროლეტარიატის ფართე მასსები ზიზღით იბრუნებენ პირს იმ ძმის მკვლელობისაგან, რომელსაც არ ვრიდებიან ბოლშევიკები მხოლოდ და მხოლოდ თავის ხელისუფლების შესარჩენათ. მაგრამ თუ ბოლშევიკები კიდევ დიდხანს შერჩენ მთავრობას თავის ტაქტიკის შეუცვლელთ, ჩვენ შეიძლება მოწამე გავხდეთ იმის, რომ ბოლშევიკებმა ევროპის კაპიტალთან ხელიხელ ჩაკიდებულებმა გამოუცხადონ ომი რუსის პროლეტარიატს.

მაშინ ბოლშევიზმის განვითარების პროცესი სავსებით დამთავრებული იქნება...

კ. კაუტცი.

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including the name 'კ. კაუტცი' and other illegible text.